

41. KESKIVIIKKONA 29. MAALISKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ajankohtaiskeskustelu

1) Rikoslain periaatteet	1145
Keskustelualoite KA 4/2000 vp (Klaus Bremer /r ym.)	

Vaalit

2) Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali	1161
3) Valiokuntien täydennysvaalit	1161

Lähetekeskustelu

4) Laki kansaneläkelain muuttamisesta	1161
Lakialoite LA 17/2000 vp (Marjatta Stenius-Kaukonen /vas ym.)	
5) Laki autoverolain 51 §:n muuttamisesta.....	1163
Lakialoite LA 19/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)	
6) Laki Suomen perustuslain 28 §:n muuttamisesta	1164
Lakialoite LA 27/2000 vp (Tuija Nurmi /kok)	
7) Laki pienyrittäjän vuosilomarahasta.....	1165
Lakialoite LA 34/2000 vp (Matti Kangas /vas)	
8) Laki ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain muuttamisesta .	1166
Lakialoite LA 31/2000 vp (Inkeri Kerola /kesk)	

Mietintöjen pöydällepano

- 9) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1998, Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1998..... 1167

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 6/2000 vp

Kertomus K 8, 11/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Katri Komi /kesk
Nils-Anders Granvik /r
Kyösti Karjula /kesk

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Tuija Brax /vihr
Merikukka Forsius /vihr
Nils-Anders Granvik /r
Olli-Pekka Heinonen /kok
Timo Ihamäki /kok
Kyösti Karjula /kesk
Marja-Leena Kemppainen /skl
Kimmo Kiljunen /sd
Mari Kiviniemi /kesk
Katri Komi /kesk
Jari Koskinen /kok
Kalervo Kummola /kok
Seppo Kääriäinen /kesk
Henrik Lax /r
Paula Lehtomäki /kesk
Kari Myllyniemi /kesk
Håkan Nordman /r
Susanna Rahkonen /sd
Jussi Ranta /sd
Mirja Ryynänen /kesk
Kimmo Sasi /kok
Suvi-Anne Siimes /vas
Katja Syvärinen /vas
Erkki Tuomioja /sd
Kari Uotila /vas
Jari Vilén /kok
Raimo Vistbacka /ps

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Henrik Lax /r
Marja-Leena Kemppainen /skl

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

29.3. edustaja
Erkki Tuomioja /sd
29.3.—7.4. edustaja
Mikko Elo /sd

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

29.—31.3. edustaja
Olli-Pekka Heinonen /kok
29.3.—30.9. edustaja
Katja Syvärinen /vas (äitiysloma)

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

29.3. edustajat
Kyösti Karjula /kesk
Jari Koskinen /kok
Henrik Lax /r
Paula Lehtomäki /kesk
Pehr Löf /r

Håkan Nordman /r
Erkki Pulliainen /vihr

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Rikoslain periaatteet

Ajankohtaiskeskustelu
Keskustelualoite KA 4/2000 vp (Klaus Bremer /r ym.)

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on ajankohtaiskeskustelu rikoslain periaatteista. Avauspuheenvuorot asiasta käyttävät keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja ed. Bremer sekä ministerit Koskinen ja Häkämies. Nämä puheenvuorot saavat kestää enintään 5 minuuttia. Avauspuheenvuorojen jälkeen myönnetään enintään 2 minuutin pituisia puheenvuoroja sekä enintään 1 minuutin pituisia vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorot pyydetään seiso-
maan nouden.

Keskustelu:

¹ **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Tasa-arvoinen kohtelu oikeudessa on oikeusvaltion peruspilari. On hälyttävää, kun ... (Hälinää)

Puhemies: Anteeksi, ed. Bremer. Arvoisat edustajat! Ajankohtaiskeskustelu on alkanut ja ensimmäinen puheenvuoro on annettu, ed. Bremerin puheenvuoro. Pyydän hiljentymään.

Puhuja: Kiitos, rouva puhemies! — On hälyttävää, kun kansalaiset eivät usko tasa-arvoon lain edessä.

Kioskiryöstäjä saa kahdeksan kuukautta vankeutta, mutta miljoonapetosten talousrikollinen muutaman tuhannen markan sakon tai ehdollisen tuomion. "Yhä harvempi pahoinpitely päättyy oikeuteen" otsikoi Helsingin Sanomat vuoden vaihteessa. Vaikka ihminen hakataan invalidiksi, syyttäjä jättää syyttämättä. Ex-tv-juontaja murskasi uhrilta leukaluun. Käräjäoikeus jätti tuomitsematta. Viisi vuotta sitten yli puolet pahoinpitelyistä eteni oikeuteen, viime vuonna

enää kolmannes. Parisuhdeväkivallassa tulos on vielä huonompi.

Lakivaliokunta muotoili hallituksen esitykseen pykälän, jonka mukaan syyte voidaan jättää nostamatta, jos uhri sitä omasta vakaasta tahdostaan pyytää. Perhe ja lähipiirit, väkivaltaiset perintätoimet, painostavat nyt uhria luopumaan syyteestä.

Puhemies! Kansa ihmettelee tuomioita. H. löi toista puukolla vatsaan: tuomittiin ensikertalaise-
na kolmen vuoden ehdottomaan vankeusrangais-
tukseen. Suurrikollinen V. sekä pahoinpiteli että iski puukolla ylärintakehään: tuomittiin rikoksen uusijana vain kymmenen kuukauden ehdolliseen rangaistukseen. Poliisien pikkujoulussa yksi poliiseista riehui, toinen otti takaapäin kuristusotteen. Riehuja kuoli: syytetty ei nostettu. Poliisi otti takaapäin autoilijasta kuristusotteen. Autoilija kuoli: poliisi vapautettiin. Työmies otti takaapäin kaverista kuristusotteen. Kaveri kuoli: työmies tuomittiin taposta neljän vuoden vankeuteen. Tasa-arvoon on vaikea uskoa.

Poliisin vuosikertomus todistaa turhautumista. Huohvanaisen veljesten autosta löytyi huumetta, automaattiasseita ja kotoa suuria määriä räjähteitä. Käräjäoikeus vapautti veljekset. Hiukan myöhemmin veljekset pahoinpitelivät ja tappoivat kolme ihmistä.

Tre maskerade män bryter sig in i en kvinna hem, misshandlar henne livsfarligt och stjälar tiotusentals mark. Två utlänningar får villkorliga domar och skickas hem. Den finska delaktiga frikänns. Polisens årsberättelse uttrycker total frustration.

Puhemies! Lakivaliokunta mokasi uuden sakkolain keltvottomaksi nykyoloihin. Liikennevaliokunta vastusti ankarasti saktotuksen kovaa kiristämistä lausunnossaan 6/97 lakivaliokunnalle. Varoitukset kaikuivat kuuroille korville. Kun lakivaliokunta lopulta hosui sakkolain kasaan, siitä tuli susi. Sakkolakimme on ihme maailmassa. Autoilijat maksavat 90 prosenttia sakkolain tuotosta ja muodostavat Suomen suurimman rikollisjoukon. Kun suurten pyhien ruuhkajonotkin — kun ruuhkajonotkin — etenevät keskimäärin 20 kilometrin rikollisella ylinopeudella, ylinopeudesta saktotetut kansalaiset menettävät viimeisenkin uskonsa oikeudenmukaisuuteen.

Autoilija ajoi kesäkelillä moottoritiellä nopeudella 124 km/t talvirajoituksen aikana. Kesära-

joituksella häntä ei olisi edes pysäytetty. Mies joutuu nyt tienamaan 220 000 markkaa, että saa ylinopeussakkonsa maksettua. Häntä rangaistiin siitä, että on menestynyt yhteiskunnassamme, ei rikkeestä, joka olisi vaarantanut kenenkään turvallisuutta. Maksukykyisiksi arvioitujen kansalaisten ulosmittaus sakoilla ja veroilla on mennyt liiallisuuksiin. Samoihin aikoihin afrikkalainen maahanmuuttaja sai 700 markkaa sakkoa puukotettuaan suomalaisnuorukaisen elinikäiseksi invalidiksi. Me maksamme puukotetun invaliditeetista seuraavat 50—60 vuotta. Maksoiko puukotaja edes sakkonsa? Ei tällaista oikeudenmukaisuutta ymmärrä kukaan.

En bilist klockades för 71 kilometer i timmen på 50 kilometers område. En kilometer i timmen mindre hade kostat honom 700 mark i ordningsbot. Nu måste han ta 75 000 mark av det han förtjänar för att klara bötesstraffet. Personer som jobbat hårt, skapat nya arbetsplatser och framgång för hela samhället blir till tack bötfällda och beskattade till orimlighet. Samma kväll stal en biltjuv den dyra Mersan, skadade två utomstående och brände till slut upp bilen. Biltjuven blev inte ens bötfälld.

Auto on perheen kallein investointi ja suurin velkaannuttaja oman kodin jälkeen. Oikeuslaitos käsittelee autovarkautta vain luvattomana käyttöönottona. Syyttäjät tekevät syyttämättäjättämispäätöksiä, tuomiot vaihtelevat sakoista tyyppillisiin ehdollisiin vankeuksiin. Se tuhoaa uskon oikeudenmukaiseen oikeuslaitokseen.

Puhemies! Sakkolaki on tehty vakaata kuu-kausipalkkaa tienavia varten. Suomessa on kuitenkin liki 2 miljoonaa osakesäästäjää ja liki miljoona liikeyrityksen osakasta. Osakkeet poikivat hyvin tai huonosti. Tällä hetkellä poliisi sakottaa vuoden 98 verotetun tulon perusteella, vaikka sakotettava vuonna 2000 voi olla jopa työtön. Syytetyltä vaaditaan todistettavaa arviota vuoden 2000 tuloista sakotuksen pohjaksi. Vähemmistö suomalaisista tietää helmi—maaliskuussa, mikä on keskimääräinen tulo vuonna 2000. Sekö on oikeutta, että syyttäjä tai käräjäoikeus tempaisevat tyhjistä tuloarvion sakon määräämiseksi? Sakkolaki on täysremontin tarpeessa, samoin, muuten, myös opintotukilaki.

Puhemies! Presidentti Ahtisaari kantoi huolta nykytilanteesta avatessaan valtiopäivät viime helmikuussa. Tuomioiden hyväksyttävyyks nojaa

selkeisiin perusteluihin ja lainkäytön yleiseen arvostukseen, Ahtisaari totesi ja peräänkuulutti lainmuutoksia, jos aihetta ilmenee.

Talman! Folkpensionsanstaltens tolkning av lagarna uppfattas nästan konsekvent strida mot medborgarnas rättsuppfattning. Detta underminerar respekten för hela rättssystemet i Finland. Folkpensionsanstaltens cirka 150 förmåner regleras av omkring 100 lagar och 1 800 paragrafer. Resultatet har blivit ett obehärskat kaos. Justitieombudsman Lehtimaja och biträdande justitieombudsman Paunio efterlyste redan 1996 i sin berättelse en totalsanering av paragrafdjungeln. Överproduktionen av lagar har blivit ett allvarligt problem i vårt samhälle. Medborgarna skall kunna klargöra för sig sina rättigheter och skyldigheter. Detta kräver en lagstiftning som alla klarar och förstår. I dag finns det inte en chans.

Puhemies! Kansanedustaja Huuhtanen tarjosi selkeää ratkaisua viime maanantain Hesarissa. Lakia on muutettava, jos huomataan, ettei se toimi. Meidän tässä talossa on palautettava ymmärrettäväksi isiemme oikeusperintö: mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan.

2 Oikeusministeri Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! En ihan kaikkea saada kommentoida, mitä ed. Bremer esitti. Hänen lopputulemansa oli hyvinkin osuva, ja varmasti siitä olemme yhtä mieltä.

Rikosoikeusjärjestelmä toimii, kun rikollisiin tekoihin syyllistyneet jäävät kiinni, tuomitaan ja suorittavat rangaistuksensa ja jos vielä uhrit, asianomistajat, saavat oikeutta. Rangaistusasteen toteutuminen vaatii useiden eri tahojen yhteistyötä esitutkinta-, syyteharkinta-, tuomioistuinja täytäntöönpanovaiheessa. Kaikkien kohentamisessa riittää tehtävää.

Rikoslain kokonaisuudistuksen toisessa vaiheessa uudistettiin väkivaltarikoksia koskevat rangaistussäännökset, aivan kuten keskustelu-aloitteen perusteluissa todetaan. Viisi vuotta siten toteutetun uudistuksen yhtenä tavoitteena oli väkivaltarikosten uhrien rikosoikeudellisen suojan parantaminen. Pahoinpitelyrikosten soveltamisalaa ensinnäkin laajennettiin siten, että pahoinpitelijää voidaan rangaista ei vain ruumiinvamman aiheuttamisesta vaan myös toisen mielenrveyden vahingoittamisesta. Tahallinen henkinen väkivalta siis kriminalisoitiin.

Vieläkin keskeisempi osa uudistusta oli pahoinpitelyrikoksien syyteoikeuden uudelleenjärjestely. Aikaisemmin yksityisellä paikalla esimerkiksi kodin piirissä tapahtunutta muuta kuin törkeää pahoinpitelyä pidettiin asianosaisten yksityisasiana, jota poliisi ei voinut tutkia ja josta syyttäjä ei voinut syyttää ilman rikoksen uhrin tekemää rikosilmoitusta.

Lainmuutokseen johtaneessa hallituksen esityksessä ehdotettiin siirtymistä toiseen ääripäähän. Esityksen mukaan pahoinpitelystä olisi tehty aina virallisen syytteen alainen rikos. Vain lievä pahoinpitely, joka kohdistuu 15 vuotta täyttäneeseen, esitettiin jätettäväksi edelleen asianomistajarikokseksi.

Tämä uudistus liittyi perheväkivallasta käytyyn keskusteluun. Hallituksen esityksessä aiheellisesti kyseenalaistettiin se käsitys, että perheväkivalta olisi perheen yksityisasiä, johon viranomaisten ei tule oma-aloitteisesti puuttua.

Eduskunta lisäsi kuitenkin lakiin säännöksen, jonka mukaan syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta pahoinpitelystä, jos asianomistaja omasta vakaasta tahdostaan niin pyytää eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista. Säännös asettaa syyttäjän vaikean tehtävän eteen. Usein ulkopuolisen ei ole kovin helppo varmuudella päätellä, perustuuko rikoksen uhrin pyyntö tämän omaan vakaaseen tahtoon vai rikosentekijän painostukseen.

Pahoinpitelyrikoksia tulee nyt aikaisempaa selvästi enemmän viranomaisten tietoon. Tämä on luonnollista, kun rangaistusvastuu ulotettiin myös yksityisellä alueella kodeissa tehtyihin rikoksiin. Rikollisuustilastojen mukaan uudistus näyttäisi lisänneen poliisin tietoon tulleen pahoinpitelyrikollisuuden määrää lähes 30 prosentilla. Valtaosaltaan kysymys on rikoksista, jotka asianomistajarikoksina eivät aikaisemmin johtaneet edes rikosilmoitukseen saati muihin toimenpiteisiin.

Helmikuun alussa tulivat voimaan Valtakunnansyyttäjänviraston uudet ohjeet koskien syyttämättä jättämistä pahoinpitelyrikoksissa. Ohjeiden mukaan syyttäjien on pyrittävä varmistamaan asianomistajan esittämän syyttämättä jättämispyyntönsä aitous. Lisäksi asianomistajan pyyntö on suhteutettava rikoksen moitittavuuteen. Vakavimmissa jutuissa ei edes asianomistajan vakaa pyyntö voi olla esteenä syytteen nostamiselle. Valtakunnansyyttäjänvirasto on myös asettanut syyttäjätöiminnan yhtenäisyyden ni-

menomaan pahoinpitelyrikoksissa yhdeksi tämän vuoden tulostavoitteista. Tästä juuri ed. Bremer lähti liikkeelle, pahoinpitelyrikosten epäjohdonmukaisesta syyttämiskäytännöstä.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä on vielä liian aikaista arvioida valtakunnansyyttäjän ohjeiden vaikutusta. Tarkempaa tietoa asiasta saadaan, kun Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa paraikaa käynnissä oleva syyttämiskäytäntöä pahoinpitelyrikoksissa koskeva selvitystyö valmistuu. Rikoslain mukaan rangaistuskäytännön yhtenäisyys on yksi rangaistuksen mittaamisessa huomioon otettava seikka. Oikeusministeriössä myös seurataan tuomioistuinten ja rangaistuskäytännön yhtenäisyyttä maan eri osissa.

Suomessa tuomiovalta kuitenkin kuuluu riippumattomille tuomioistuimille. Oikeusministeriöllä ei ole eikä pidä olla mahdollisuutta puuttua yksittäisiin tuomioistuinratkaisuihin. Yleisemmällä tasolla rangaistuskäytännön yhtenäisyys tulee ottaa huomioon muun muassa tuomioistuinten tulostavoitteissa, ja niin on jo tehty.

Julkinen keskustelu on paikallaan ja vaikuttaa myös tuomioistuinten toimintaan. Kun yksittäisiä minullekin käsittämättömiä tuomioita tulee, niistä on syytä julkisesti keskustella. Se vaikuttaa tuomioistuinten työn laatuun, että sitä jatkuvasti parannettaisiin. Jos ilmenee, että nykyinen lainsäädäntö ei anna riittävää suojaa perheväkivallan uhreille, on myös lainsäädännön tarkistamiseen oltava valmiutta. Hallituksen tarkoituksena on myös edelleen parantaa väkivaltarikosten uhrien rikosoikeudellista suojaa. Hallitusohjelmassa todetaan, että osana rikoslain kokonaisuudistusta arvioidaan erityisesti eräiden väkivaltarikosten minimirangaistustason nostamista. Vielä tämän vuoden aikana annetaan eduskunnalle esitys törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistuksen korottamisesta. Muilta osin esimerkiksi sakkokäytännön epäkohtiin palaan myöhemmissä puheenvuoroissa.

³ Sisäasiainministeri Kari Häkämies: Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että eduskunta käy kriminaalipoliittista tai oikeuspoliittista keskustelua. Suomalaisessa yhteiskunnassa tätä käydään aivan liian vähän. Hämmäntävää on se, että siihen ennen kaikkea eivät osallistu varsinaiset asiantuntijat, vaan meillä kriminaalipoliitikasta ja oikeuspolitiikasta liian usein puhutaan joidenkin huomiota herättävien tapausten kautta, jolloin syntyy ehkä kovin mustavalkoinen kuva

asioista. En pitänyt myöskään ed. Bremerin tapaa lähestyä tätä kysymystä kovin korrektina.

Suomalaista kriminaalipoliittikkaa ja oikeuspolitiikkaa on itse asiassa hallinnut lähes 30 vuoden ajan homogeeninen pieni ryhmä, joka itse asiassa on alistanut muun päätöksenteon ja keskustelun oman mielipiteensä alle niin, että ulkopuolisia mielipiteitä tämä ryhmä ei ole juurikaan sallinut ja rikosoikeudenkin alalla se on täydentänyt itse itseään ja aina samoin ajattelevista ihmisistä.

Mielestäni tämä on ehkä osaltaan ollut syynä siihen, että täällä viitataan siihen, että tuomioistuinkäytäntö ei vastaa eduskunnan säätämiä lakeja. Pääsääntöisesti varmasti vastaa, mutta aina näin ei ole. Ehkä kaikkein konkreettisimmin tämä näkyy vakavissa pahoinpitelyrikoksissa, joista eduskunta on säätänyt lain, jossa minimirangaistus on kuusi kuukautta ja maksimirangaistus kymmenen vuotta, mutta luen tässä yhden yksittäisen tapauksen. Täysi-ikäinen mies oli ex-vaimonsa luona kylässä. Yhtäkkiä hän otti ison keittiöveitsen, yli kaksikymmentä senttimetriä pitkän veitsen, ja löi sillä ylävatsaan vasemman rinnan alle, johon syntyi kaksi senttimetriä syvä pisto. Jos lyönti olisi mennyt hieman syvemmälle, seurauksena olisi varmasti ollut uhrin menehtyminen. Tekijällä oli myös aikaisempia pahoinpitelyjä tilillään. Teosta seurasi kahdeksan kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus, siis teosta, josta minimirangaistus on kuusi kuukautta, maksimirangaistus kymmenen vuotta. Mitä pitäisi tehdä, jotta saisi esimerkiksi viiden vuoden rangaistuksen törkeästä pahoinpitelystä?

Tämä on esimerkki siitä, että tuomioistuinlaitos, vaikka se on riippumaton, niin kuin sen oikeusvaltiossa pitää olla, ei voi olla laista riippumaton. Herättäisin sen keskustelun, johon eduskunnan pitää vakavasti herätä, että suomalaisessakin oikeuspolitiikassa on juristien joukko, joka katsoo oikeudekseen joko kansainvälisten sopimusten tai muiden tällaisten asioiden kautta hakea omia päätöksiä silloin, kun eduskunta on niin sanotusti päättänyt väärin. Sellainen yhteiskunta, joka Yhdysvalloissa on tänä päivänä arkipäivää, jossa asianajat pyörittävät kongressia itse asiassa monessakin asiassa, ei ole ainakaan minun mielestäni sellainen suomalaisen yhteiskunnan toivekuva, jota pitäisin suotavana. Tässä suhteessa mielestäni eduskunnan on vakavasti näitä asioita pohdittava ja herättävä ainakin sellaisessa ti-

lanteessa, jossa tuomioistuinkäytäntö ei selvästi käännä vastaa eduskunnan tahtoa.

Ed. Bremer esitti puheenvuorossaan muutamia väitteitä suomalaisista poliiseista parin yksittäisen tapauksen kautta. Niitä en kommentoi. Totean kuitenkin sen, että suomalaisessa yhteiskunnassa poliisi on julkishallinnon organisaatiosta kaikesta tällä hetkellä kaikkein luotettavin, ja myös kansainvälisessä vertailussa se saa erittäin korkeat arvostukset. Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, että Suomessa poliisi on arvostettu myös nuorten ihmisten keskuudessa, mikä suinkin ei ole tyyppillistä vertailumaissa.

Puhemies: Voisin heti antaa ministereiden vastauksen jälkeen muutamia minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja, ensin ed. Bremerille, mutta muistanette siis, ministerit ja muut, että vastauspuheenvuoron pituus on minuutti. Kahden minuutin puheenvuorot ovat erikseen.

4 Klaus Bremer /r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset oikeusministeri Koskiselle! Minusta hän lähestyi asiaa aivan oikealla tavalla, ja jäänkin odottamaan kommentteja sakolaista ja miksei myös opintotukilaista, johon viittasin.

Hämmästelän ministeri Häkämiehen suhtautumista. Se on hyvin juridinen ja juristinen. Hän toteaa, että on vahinko, etteivät kriminaalipoliitista keskustelua käy alan asiantuntijat vaan muut. Ministeri Häkämies, Ranskan vallankumous syntyi siitä, että ihmiset kadulla eivät ymmärtäneet hallintoa ja hallitsijoita, ja monet muutkin vallankumoukset johtuvat samasta syystä. Teidän on tehtävä tämä asia ymmärrettäväksi kansalle. Nyt he eivät ymmärrä sitä.

En ymmärrä myöskään poliisivertautta. En kritisoinut poliisia ammattilaisena vaan sitä, että poliisit vapautettiin samasta teosta, josta työmiehet sai neljä vuotta vankeutta.

5 Paula Kokkonen /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin myös halunnut tiedustella ministeri Häkämieheltä, keitä hän tarkoitti varsinaisilla asiantuntijoilla, kun hän toisaalta totesi, että meillä on 30 vuoden ajan ollut tietty ryhmä, joka on hallinnut keskustelua. Olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että pahoinpitelyrikoksista ja henkirikoksista annetut tuomiot eivät vastaa kansan oikeustajua. Toivoisinkin, että ministeriössä mietittäisiin, mitä tälle asialle voi-

daan tehdä. Se lähinnä lienee oikeusministerin asia.

Samalla kysyisin vielä oikeusministeriltä, onko hän miettinyt, että toisi lainmuutoksen eduskuntaan koskien syyttämättä jättämistä pahoinpitelyrikoksissa perheen sisällä.

6 Mauri Salo /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Häkämies mielestäni lähestyi aivan oikein tätä asiaa, että pitää käydä avointa keskustelua ja nimenomaan niin, että todelliset asiantuntijat tulevat keskusteluun mukaan. Meillä on poliisin toiminta kansalaisten silmissä hyvin korkealle arvostettua. Ainoa on, että poliisin resurssipula vaivaa ja näkyvyys on aika ajoin heikohko. Oleellinen ongelma meillä, niin kuin ed. Bremerin esityksessä nousi esiin, on oikeudenkäyttöemme, oikeuslaitoksen toiminta. Toivoisin, että ministeri Koskinen kommentoisi oikeuslaitoksen toimintaa.

7 Sisäasiainministeri Kari Häkämies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä onkin syytä tarkentaa, mitä sanoin. Sanoin, että asiantuntijat eivät käy tätä keskustelua. Tällä tarkoitin sitä, että ne, jotka itse asiassa tuomioistuinlinjan muotoilevat, eivät kuitenkaan julkisuudessa suostu käymään keskustelua siitä, mikä linja on, miten se on muotoutunut ja miksi se esimerkiksi törkeimmissä väkivaltarikoksissa poikkeaa hyvin paljon siitä, mitä eduskunta on tarkoittanut. Tätä tarkoitin, kun sanoin, että asiantuntijoidenkin olisi tätä keskustelua käytävä.

8 Oikeusministeri Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kokosen kysymykseen: Sitä harkitaan, pitäisikö tavallaan poistaa se eduskunnan lisäys, joka syyttämättä jättämiskohtaan tehtiin. Tästä saadaan varmempi tuntuma sen jälkeen, kun Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvitys valmistuu ja kun myös syyttäjänvirasto kokoaa tietoja uuden ohjeen mentyä kentälle ja sen vaikuttaessa jo tällä hetkellä syyttäjien toimintaan.

Ed. M. Salon kysymys oli sikäli laaja, että siihen varmaan palataan vuosien mittaan. Kaiken aikaa tehdään paljon, jotta tuomioistuinten toiminta saisi sen luottamuksen, jota kansalaiset edellyttävät sen nauttivan. Esimerkiksi tuomareiden nimitysjärjestelmän uusiminen on tällainen merkittävä toimi, ja jatkossa tuomareiden koulu-

tuksen tehostamista koskevat esitykset ovat valmistumassa.

9 Pertti Hemmilä /kok: Arvoisa puhemies! Ennalta estävät toimet ovat tehokkainta toimintaa rikollisuuden kasvua vastaan. Rikoslainsäädännössä, mutta myös lain käytössä, tulee entistä enemmän ottaa huomioon rangaistusten ennalta estävä vaikutus. Toisaalta myös poliisin pitää saada riittävästi resursseja valvontaan ja rikostutkintaan. Tärkeää olisi myös, että tuomioistuimet tulkitsisivat lakia lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla. Esimerkiksi rikollisen teon uusiminen on rikoslain 6 luvussa säädetty rangaistuksen koventamisperuste, mutta näin ei käytännössä tapahdu. Ehdollisia tuomioita jaetaan kerta toisensa perään, vaikka koetusaikana syyllistytään uusiin rikoksiin. Tämä ei ole lainsäätäjän tahto, eikä valtaenemmistö kansalaisistamme hyväksy tällaista rikollisen toiminnan suosimista. Teon uusiminen on mielestäni ehdotonta vankeusrangaistusta puoltava seikka.

Arvoisa puhemies! Yli 20 vuotta poliisin työtä tehneenä tiedän myös sen, miltä poliisista tuntuu, kun tuomioistuinlaitos oikeuskäytännöllään tavallaan mitätöi poliisin tekemän työn. Se on turhauttavaa ja rikoksen uhreja kohtaan suuri vääräys.

Käytännön esimerkki: Ensinnä poliisi ottaa kiinni väkivaltarikollisen, usein tällaisessa tilanteessa myös oman turvallisuutensa vaarantaen. Sen jälkeen työlään rikostutkinnan jälkeen ryhdytään syytetoimiin, mutta tästä ei kuitenkaan tuomioistuimessa seuraakaan tekoa vastaavaa rangaistusta, vaan tuomioistuin päästää tekijän mahdollisimman lievällä tuomiolla vapaalle jalalle ja usein myös uusimaan tekonsa. Näin onkin varsin ymmärrettävää, että kansalaisten usko oikeuslaitokseen on heikentynyt.

Arvoisa puhemies! Käsitykseni mukaan rikollisuuden torjunnan pahin ongelma poliisin liian vähäisten resurssien lisäksi on nimenomaan lain soveltamisessa. Rikoslainsäädäntömme mahdollistaisi useimmista rikoslakirikoksista nykyistä ankarampia rangaistuksia, mutta oikeuskäytäntö soveltaa lievien rangaistusten linjaa.

10 Kirsi Ojansuu /vihr: Arvoisa puhemies! Alkuperäisessä keskustelualoitteessa nostettiin esille tärkeä ongelma eli perheväkivalta. Se ei osoita vähenemisen merkkejä. Muutosta on tapahtunut ainoastaan siihen ikävään suuntaan, että

miehetkin joutuvat väkivallan kohteeksi, vaikkakin naisiin verrattuna edelleen hyvin vähäisessä määrin. Suomessa kuolee vuosittain yhtä monta naista väkivallan uhrina kuin Norjassa kuolee ihmisiä henkikirjoksissa yhteensä.

Rikoslain uudistuksen yhteydessä voimaan tullut uusi pahoinpitelyn asteikko ei toimi. Siitä on jo nyt keskusteltu täälläkin. Tavallisten pahoinpitelyjen osalta syyttäjät luopuvat liian helposti toimenpiteistä, kun uhri omasta vapaasta tahdostaan pyytää, ettei syytettä nostettaisi. Asianosaisten elämäntilanteet tulee tietysti huomioida, mutta syyttäjien tulee suhtautua erittäin kriittisesti uhrin pyyntöön. Vapaan tahdon taustalla saattaa usein olla painostusta.

Valtakunnansyyttäjä on helmikuussa antanut uudet ohjeet pahoinpitelyrikosten syyttämistä. Vastaisuudessa asianomistajan pyynnölle syyttämättä jättämisestä ei tulisi antaa aivan niin suurta painoarvoa kuin nyt on annettu. Toivottavasti uusi ohjeistus muuttaa käytäntöjä. On hyvä, että äsken kuulumme ministeri Koskiselta, että asiaa seurataan ja siihen palataan tämän vuoden aikana, hyvä niin.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten kokemus turvattomuus herättää haluja koventaa rangaistusasteikkoja. Usein myös väitetään, että rikollisuus on lisääntynyt ja raaistunut. Rikollisuus ei sinänsä ole lisääntynyt, rikollisuuden sisällä on kyllä tapahtunut muutoksia. Henkikirjoksia tehtiin joitakin vuosikymmeniä sitten huomattavasti enemmän kuin nykyisin, mutta huumarikosten määrä on kasvanut.

Rangaistusasteikot ovat riittäviä. Ongelmana on enemmin niiden yksipuolinen käyttäminen. Huumarikoksissa asteikkoja käytetään laidasta laitaan ja niin tuleekin. Väkivaltarikoksissa ja erityisesti raiskauksissa ja pahoinpitelyrikoksissa Suomessa annettavat rangaistukset ovat alhaisempia kuin muissa maissa. Väkivaltaan on Suomessa suhtauduttu "pojat ne sitä vaan mäskivät" -tyyliin. Onneksi suhtautuminen on muuttumassa. Nyt ei ole syytä muuttaa rangaistusasteikkoa, vaan meidän on seurattava, kuinka lakien toimeenpanoja tehdään.

Ed. Lax merkitään läsnä olevaksi.

11 Ilkka Taipale /sd (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On kolme vaihtoehtoa yhteiskunnalle: sorto, sekasorto tai sosiaalipolitiikka. Täällä puhutaan etupäässä rangaistusasteikosta, tuomitsemisesta ja murhasta. Suomessa tehdään kolme kertaa enemmän murhia kuin Hollannissa ja kolme kertaa vähemmän kuin 30-luvulla. Murhiin osallistuu vain noin 3 prosenttia, miehiä pääosa. Jos heihin kohdistetaan kovan luokan sosiaalipoliittinen impulssi, murhien ja pahoinpitelyjen määrä vähenee.

Olen aina esittänyt sitä, että vankiloista voidaan ottaa mielellään parisataa miljoonaa pois, josta 100 miljoonaa annetaan poliiseille, jotta he rauhoittuvat, ja 100 miljoonaa pannaan köyhälistön palveluasuntoihin, jotta yhteiskunta rauhoittuu. Nämä kaksi asiaa pitää aina pitää esillä samaan aikaan, eikä ole hyvä, että oikeusministeri ja sisäministeri ainoastaan vastaavat tämän tapaiseen kysymykseen. Väkivaltaan vastataan väkivallattomuudella ja sosiaalipolitiikalla.

12 Matti Vähänäkki /sd: Arvoisa puhemies! Näkemykseni on himpun verran erilainen kuin ryhmätoverini, joka juuri puhui. Olen sitä mieltä, että kansan oikeustajua ei ole viime aikoina nimenomaan seurattu silloin, kun ovat kysymyksessä pahoinpitelyrikokset ja erityisesti huumarikokset, niin kuin ymmärtääkseni tämän keskustelun pohjaehdotuksen tekijä, avauspuheenvuoron käyttänyt edustaja, totesi.

Mutta olisin tuonut erään seikan esille. Meillä käräjäoikeuksissa on lautamiehiä ukkotuomarin, tuomarin, eli koulutetun tuomarin ohella. Eilisesä maan valtaehdessä selvitettiin Asianajajaliiton jäsenten näkemystä lautamiesten tarpeellisuudesta, ja Asianajajaliiton teettämä tutkimus osoitti, että yli puolet asianajajista piti lautamiehiä tarpeettomina ja katsoi että virkatuomarit pelkästään riittäisivät tuomitsemaan ihmisiä esimerkiksi vankilaan.

Mielenkiintoista on tätä taustaa vasten huomata, että tohtori Tapio Lappi-Seppälä on tutkinut Turun yliopistossa eräiden muiden kanssa sitä, mitä mieltä tavallinen kansa on siitä, että lautamiehet ovat mukana. Siellä oli enemmistö voimakkaasti sitä mieltä, että pitää nimenomaan olla lautamiehiä.

Miten perusteltua on asianajajien kielteinen suhtautuminen lautamiehiin? Ehkä lautamiehet edustavat kansan oikeusnäkemysten mukaisia tuomioita eli ovat valmiimpia antamaan kovem-

pia tuomioita? Ehkä lautamiehet ovat myös kit-
saampia määräämään oikeudenkäyntiavustajille
palkkioita kuin ukkotuomarit yleensä ovat?

Asianajajat valittivat myös sitä, että lautamie-
het ovat poliittisesti valittuja. Silläkin tavalla ni-
menomaan koko kansan kirjo tulee tuomiota har-
kittaessa huomioon otetuksi. Varsinkin sen
vuoksi että yleensä hyväosainen kansanosa luot-
taa paremminkin siihen, että tuomarit olisivat
niin kutsuttuja epäpoliittisia, niin kuin virka-
tuomarit usein ovat.

¹³ **Ilkka Taipale /sd** (vastauspuheenvuoro): Pu-
hemies! Haluan puuttua vain edeltävään ryhmä-
toverini puheenvuoroon siltä osin, että on aivan
selvä, että jos joku potkii maassa olevaa, yleensä
potkii eikä lyö nyrkillä, niin siitä pitää panna 50
prosenttia lisää tuomioon, mutta samaan aikaan
eduskunta käsittelee videovalvontalakia, jossa
perustuslain vapaudella, uuden perustuslain
avulla, sallitaan ja suositetaan koko maassa va-
paasti katsella päähän potkimista kautta aikojen
ja yhä enemmän ja enemmän. Se kulttuuri on
meistä lähtöisin, ja samalla me haluamme lisää
tuomioita niille, jotka potkivat päähän. Kyllä me
olemme itse siinä samassa sopassa kuin koko yhe-
teiskunta, ja meidän pitää huolehtia enemmän
siitä porukasta, joka potkii päähän, jotta sitä ei
potkittaisi päähän henkisesti.

Toinen seikka, otan ruumiillisesta väkivallas-
ta esimerkin. Meillä ei ole minkäänlaista tietoa,
montako leukaluuta murtuu, montako nenäluuta
murtuu. Muutama väitöskirja on. Yleensä väki-
vallan määräästä lääketieteellisesti ei ole tietoja.
Meillä on tietoja ainoastaan murhasta, koska ne
on helppo laskea. Myöskään puukotuksista ei ko-
vin paljon tietoja ole jne.

Tämä vain osoittaa, että kovin sekavaa on kes-
kustelu asiantuntijoidenkin joukossa. On erittäin
helppo laittaa tilastointijärjestelmät pystyyn ja
sitten ryhtyä systemaattisesti vähentämään väki-
valtaa väkivallattomalla ideologialla, jolta on
viety rahat, koko rauhanliikkeeltä viety rahat.

Puhemies: Ed. Taipale, kun minä tässä meidän
uusia työmuotojamme selvitan, kun meillä on
myös uudelleen saapunut edustaja, niin muistut-
tan, että voi pyytää myös tavallisen puheenvuo-
ron, joka on kaksiminuuttinen, painamalla sitä
painiketta ihan rauhallisesti. Nimittäin se ensim-
mäinen puheenvuoro, ed. Taipale, oli mallikas
vastauspuheenvuoro. Se oli alle minuutin, ja

minä toivoin, että te olisitte pitänyt tämän hienon
linjanne, ja siksi saitte uuden vastauspuheenvuo-
ron. Mutta tämä vain näiden sääntöjen kertaami-
seksi, kunnioitettu edustaja.

¹⁴ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhe-
mies! Muun muassa ed. Vähänäkki käytti pu-
heenvuoron, johon monella tavalla tekee mieli
ajatuksessa yhtyä. Uskon, että kansan oikeustaju
on hyvin terve ja kansan oikeustaju kyllä antaa
niitä periaatteita, joita rikoslain yhteydessä tulisi
olla. Kansa ei halua aiheettomasti ketään rangais-
ta mutta kansa kaipaa perusturvallisuutta, ja sen
takia haluaa ennalta ehkäistä rikoksia mutta
myös lainsäädännöllä aiheuttaa sen, että rikok-
senteko ei ketään kiinnostaisi eikä olisi houkutte-
levaa, vaan että siihen liittyisi sanktiot.

Sen takia meillä tarvitaan sitä, että oikeusstui-
met antavat terveän järjen mukaan sellaisia tuo-
mioita, jotka ovat kansan ymmärrystä tyydyttä-
viä ja täyttävät kansan oikeustajun tarpeen. Sa-
malla vankiloista pitäisi tehdä semmoisia, että ne
eivät olisi rikoksenteon korkeakouluja vaan oh-
jaisivat terveeseen elämään mahdollisuuksien
mukaan.

¹⁵ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhe-
mies! Ensin totean ed. Taipaleelle, että ei meidän
tarvitse ottaa oikeusministeriöltä eikä vankein-
hoitolaitokselta pois 200:aa miljoonaa saadak-
semme rahaa poliisille ja sosiaaliselle asuntotuo-
tannolle näitä ihmisiä varten. Kyllä meillä on va-
raa, jos painopisteitä hiukan harkitaan, hoitaa po-
liisin ja sosiaalisen asuntotutannon ongelmat ai-
van kevyesti. Helpostihan meiltä löytyi 700 mil-
joonaa Tielaitoksenkin tarpeisiin.

Sitten kysymykseen itse rikoslain perusperi-
aatteista totean, että törkeiden pahoinpitelyjen
ongelma, mikä on voimakkaasti nostettu esiin,
on vakava, ja odotan, että siitä saamme hallituk-
selta selkeämpiä esityksiä kuin tähän asti. Siihen
on syytä puuttua.

Aloitteessa puhutaan myös alaikäisten ja
nuorten lieviksi koetuista tuomioista. Siinä yhte-
ydessä nousee esille se, että meillä tarvittaisiin
nopeasti konkreettinen rangaistus, ennen kuin
nuori joutuu rikoskierteeseen. Meillä on nuorisor-
angaistuskokeilu menossa, ja sen saaminen py-
syväksi valtakunnalliseksi toiminnaksi on syytä
saada aikaan mahdollisimman pian.

Valtakunnansyyttäjän ohjeista on täällä puhut-
tu. Valtakunnansyyttäjä on ilmeisesti antanut oh-

jeet myös lievien huumausainerikosten syyttämättä jättämisen lisäämiseksi. Tämä on mielestäni hyvin huolestuttava kanta, jos annetaan julkisuuteen sellainen ohje yleisesti, että lievestä huumausainerikoksista ei pitäisi syyttää kovin herkästi eikä ehkä lainkaan. Lievät huumausaineet ovat aina ensimmäinen tai toinen askel kohti kovaa huumeita, ja sillä tiellä me olemme nyt jo hyvin voimakkaasti. Tällainen viesti on suorastaan vaarallinen. Toivon, että tähän ministeriö puuttuisi hyvin voimakkaasti, mikäli siihen mahdollisuuksia on. Hoitojärjestelmän kehittäminen tahdonvastaisen hoidon suuntaan on tärkeää huumeasioissa.

¹⁶ **Juha Karpio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Bremerin hyvä keskustelualoite koski pahoinpitelyrikoksia ja niistä annettavia rangaistuksia, mutta nyt hän puheenvuorossaan laajensi sen koko rikoslain uudistukseen. On erittäin hyvä, että näistä periaatteista ja rangaistuksista käydään keskustelua. Tuntuu vain siltä, että monesti tietolähteet ovat kovinkin hataria, saattavat olla joitakin lehtitietoja tai muuta. Nimenomaan objektiivinen vastaus lain soveltamiseen ei aina löydy näistä tietolähteistä. Olemme myös itse säätäneet sen, että nuori rikosentekijä vain poikkeuksellisesti tuomitaan vankeusrangaistukseen. Ensimmäiseksi hänet yritetään saattaa oikealle tielle yhdyskuntapalvelun kautta.

Käytännössä myös pahoinpitelyrikoksissa on ongelmana se, että monesti, kun näihin syyllistytään, vika on sekä sysissä että sepissä. Nakkikioskitappelit tuomitaankin usein lievinä, jos kummoisiakaan vammoja niistä ei ole syntynyt.

Sen sijaan syyttömien ihmisten pahoinpitely, potkiminen ja muut ja näistä annetut rangaistukset ovat hyvinkin huolestuttava seikka. Myöskään periaate, että laki olisi eri puolilla maata sama, ei varmaankaan aina toteudu. Enemmänkin meidän on kiinnitettävä huomiota juuri tähän seikkaan, koska annetut tuomiot eivät vastaa kansan oikeustajua.

¹⁷ **Jouni Lehtimäki /kok:** Arvoisa puhemies! Rikosoikeusjärjestelmän yksi peruslähtökohta on määritelmä siitä, mistä rikosvastuu alkaa, mikä on se hetki, että yksilö joutuu rikosvastuun alle. Niin kuin tiedämme, tänä päivänähan tuo on sidottu biologiseen 15 vuoden ikään.

Oma kantani on se, että tämä määrittely ei tänä päivänä enää vastaa nykypäivää. Nuoret kehitty-

vät eri tavalla, teot vaihtelevat, tekojen paheksuttavuus vaihtelee. Määritelmän heikkoutta kuvaa myös se, että siviilivastuu alkaa syntymästä saakka. Jokainen suomalainen on syntymästään saakka siviilivastuun alainen, jolloin käräjäoikeus tapauskohtaisesti pohtii, pitääkö vahingonkorvaus tuomita. Oikeuskäytännöstä tiedetään korkeimman oikeuden vuonna 84 päätyneen siihen, että kaksi seitsemänvuotiasta poikaa tuomittiin korvaamaan tulitikkuleikeistä aiheutunut vahinko, koska korkein oikeus katsoi, että nämä henkilöt tiesivät, mitä tekivät.

Mielestäni hallituksen pitäisikin lähteä miettimään, pitäisikö rikoslain 3 luvun 1 § muuttaa sillä tavalla, että kaikki olisivat syntymästään saakka myös rikosvastuun alaisia. Silloin oikeusasteittain tapauskohtaisesti tutkittaisiin, pitääkö rangaistus tuomita. Tämähän ei johtaisi siihen, että lapset joutuisivat vankilaan tai lapsia tuomittaisiin, vaan samalla tavalla kuin huoltajuusriidoissa asiantuntijat tutkisivat, mikä on lapsen kehitystaso ja pitääkö rangaistukseen mennä. Näen nimittäin sillä tavalla, että tämä muutos on piakkoin välttämätön yleisestäävyyden takia. Meillä on selkeästi havaittavissa, että nuoret käyttävät hyväkseen sitä, että he eivät ole vastuun alaisia, puhumattakaan siitä, että nyt on viitteitä siitä, että täysi-ikäiset käyttävät tekijöinä alaikäisiä.

Edustajat Kemppainen ja Komi merkitään läsnä oleviksi.

¹⁸ **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tavallisen kansalaisen silmissä rangaistuslainsäädäntö ei läheskään aina kohtele objektiivisesti oikeudenmukaisesti. Kysymykseksi jääkin, onko lainsäädäntö tarpeeksi kattava ja kohdistuva nimenomaan marginaaliryhmiin vai niin sanottuihin rivikansalaisiin. Kysyä sopii myös, ovatko lain soveltajat liian rutinoituneita tai toisaalta liian kaukana käytännön tilanteista.

Oikean suuntaiseksi voidaan todeta omaisuusrikosten rangaistusasteikkojen käytännöt verrattuna väkivaltarikoksiin. Sen sijaan huumausainerikosten rangaistusasteikot tulisi tiukentaa viestiksi olevista ja tulevista uhkista sekä koko yhteiskunnalle että lain käyttäjille. Tavanomaiset huumausaineiden hallussapidot ja yksittäinen

käyttö jäävät usein syyttämättä niiden vähäisyyden takia tai muilla sellaisilla perusteilla. Kuitenkin nämäkin tapaukset saattavat johtaa omaisuusrikollisuuteen ja vakavaan väkivaltarikollisuuteen, esimerkiksi huumevelkojen perintään ja niistä johtuviin kstoihin, aiheuttaen edelleen kumuloituneen rikosvyyhdin.

Edellä mainittujen tapausten käsittelyssä todistajien ja todistelutarkoituksessa kuultujen henkilöiden asema on äärimmäisen ongelmallinen. Rikoksenteikijöiden koston pelko varjostaa tutkintaa pitkittäen rikosten selvittämistä. Todistajien asema tulisikin ottaa käsittelyyn pikaisesti.

Pakkokeinolain vangitsemispykälää olisi tarkasteltava niin ikään uudelleen vangitsemisen edellytyksiä käsittelevien aikaviipeiden osalta esimerkiksi toteen näytetyn henkirikoksen tekijään nähden. Varsinaisen asian tutkinnan aloituksen ja syytteen lukemisen välillä aikaa saattaa kulua määrättömän kauan. Asioiden tutkintaa pitkittävät jo muutoinkin esimerkiksi rikoslaboratorion tutkimukset. Kaikessa ei auta resurssien lisääminen. Valtaoikeuksien käyttäminen tai niiden puuttuminen ovat vähintäänkin yhtä tärkeä väline.

¹⁹ **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Eräs rikoslakiin liittyvistä epäkohdista on rikoksen uhrin aseman heikkous. Rikoksen uhri joutuu hakemaan apua ongelmiinsa eri tahoilta. Poliisi hoitaa rikokseen syyllistyneen kiinniottamisen ja terveyskeskus uhrin fyysisten vammojen hoidon.

Ensimmäinen valtakunnan taho, joka ottaa vastuun uhrin kokonaisvaltaisesta auttamisesta, on ollut rikosuhripäivystys. Tärkeän henkisen tuen lisäksi sen kautta saa myös juridisia neuvoja, joita syylliseksi epäilty saa automaattisesti joutuessaan syytetyksi. Olisi tärkeää, että rikoksen uhrilla olisi mahdollisuus saada hänelle kohdennetut palvelut. Tällä hetkellä tarjottujen palvelujen määrä ja niiden valtakunnallinen tavoitettavuus ovat riittämättömiä. Tietoisuus rikosuhripäivystyksen kaltaisesta toiminnasta on varmasti lisännyt tarvetta uhreille suunnattujen palvelujen laajentamiseen. Rikosuhripäivystyksestä pitäisikin tehdä virallinen, valtakunnallisesti kattava organisaatio, josta uhri voisi saada tarvitsemansa tuen asuinpaikastaan ja varallisuudesta riippumatta.

Rikoksen uhrin asemaa voitaisiin parantaa myös siten, että rikoksen uhrien tasavertaista

mahdollisuutta saada maksutonta oikeusapua kehitettäisiin tuloista riippumattomaksi. Muutenkin rikoksen uhrin näkökulmasta annettujen juristen neuvojen helpompi tavoittaminen voisi vähentää rikoksen uhrin taipuvaisuutta antaa anteeksi rikoksenteikijöille. Huomiota voitaisiin kiinnittää myös rikoksen seurauksena vakavasti vammautuneen omaisen saaman vahingonkorvauksen puutteeseen. Lakisääteinen rikosuhrirahasto voitaisiin luoda helpottamaan rikoksen uhriksi joutumisen taloudellisia seurauksia.

²⁰ **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan keskustelussa kiinnittää huomiota rikoksista langetettuihin rangaistuksiin. Koko yhteiskunnan moraalin kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että lakia rikkonut saa teostaan sellaisen rangaistuksen, joka on oikeassa suhteessa itse rangaistavaan tekoon. Erityisesti nuorten rikollisten kohdalla on tärkeää, että yhteiskunta puuttuu rikollisiin tekoihin nopeasti ja määrätietoisesti. Sopivin rangaistuksin ja ripeällä toiminnalla riittävän varhaisessa vaiheessa on mahdollisuus vaikuttaa nuoren koko tulevaan elämään.

Valitettavan moni rangaistava kokee tänä päivänä, että sakot ja ehdollinen rangaistus ovat yhtä kuin ei mitään. Olen kuullut muun muassa, että halvin tapa päästä Tampereen keskustasta Hervantaan lauantai-iltana viimeisen yöbussin jomentyä on auton luvaton käyttöönotto. Jos tämä on totta, jotain on todellakin vialla pienemmän mittaluokan rötöksistä langetetuissa rangaistuksissa.

Esimerkkinä vähimmäisrangaistusten korottamistarpeesta haluan nostaa esille eritoten huumausainerikokset. Huumausainerikokset ovat selvästi kasvava rikosryhmä. Vuonna 1998 kaikista poliisin tietoon tulleista rikoksista 2,5 prosenttia oli huumausainerikoksia. Vuonna 1998 todettiin alioikeuksissa huumausainerikokseen syyllistyneiksi 3 980 henkilöä. Näistä 8 prosenttia sai ehdollisen ja 18 prosenttia ehdottoman vankeusrangaistuksen. Huumausainerikoksista annettujen vankeustuomioiden keskipituus oli 3,9 kuukautta. Tyypillisin seuraamus huumausainerikoksista on edelleen sakko. Vuonna 1998 huumausainerikoksista annetuista tuomioista 72 prosenttia oli sakkorangaistuksia.

Pääosaa huumausainerikoksista annetuista tuomioista voidaan mielestäni pitää huomattavan alhaisena verrattuna rangaistuksen maksimimäärään, kahteen vuoteen vankeutta. Mielestäni

huumausainerikoksissa rangaistusasteikon alapäättä olisikin syytä kiristää. Suurimmaksi osaksi Suomessa tuomitut rangaistukset ovat sakkoja, ehdollisia vankeusrangaistuksia ja yhdyskuntapalvelua. Ehdottomaan vankeuteen tuomituistakin suuri osa viipyy vankilassa puoli vuotta, vaikka varsinainen rangaistus olisikin huomattavasti pidempi. Lainsäätäjän tehtävänä on asettaa tuomioistuinten käyttöön rangaistusasteikot ja tuomioistuinten tehtävänä on rikoksen törkeyden ja tekijän syyllisyyden perusteella mitata rangaistus säädetyllä asteikolla.

Puhemies (koputtaa): Kun aloitin eduskunnassa puhemiesen tehtävät, olin ollut ministerinä hallituksessa. Muistutin silloin huumorintajustaan tunnettua ministeri Kääriäistä, että jos kaksi minuuttia ei tule tutuksi, voi harjoitella vaikka munakellolla. Ehkä tämä on nyt aihetta seitsemän vuoden perästä toistaa. Se on hyvä metodi: minuutti ja kaksi minuuttia, treenataan.

²¹ **Matti Vähänäkki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin kajonnut ed. Tiuran puheenvuoroon, kun hän paheksui sitä, että jaetaan ehdollisia tuomioita ja sakkotuomioita nuorisolle. Ed. Tiuralta taisi unohtua se, että jo useamman vuoden on meillä ollut nimenomaan räätälintyönä tehdyt rangaistusmuodot: nuorisorangaistus ja yhdyskuntapalvelu, jotka ovat osin vakinaistumassa. Nämä ovat nimenomaan sellaisia, jotka tarttuvat nuorta niskasta heti alussa eivätkä ole ollenkaan verrattavissa ehdolliseen rangaistukseen tai sakkorangaistukseen, joihin nuoriso usein suhtautuu jopa huvittuneesti. Uusilla rangaistusmuodoilla nuorisorikolliset pannaan erityisiin tehtäviin virastoissa ja muissa laitoksissa. Samalla heille annetaan tietoja rikosioikeudesta, rikosten rangaistavuudesta ym. Nämä kokeilut ovat osoittautuneet aika hyviksi.

Ed. Granvik merkitään läsnä olevaksi.

²² **Annika Lapintie /vas:** Arvoisa puhemies! En voi täysin yhtyä niihin väitteisiin, mitä ed. Bremer esittelypuheenvuorossaan esitti siitä, että rikosten tutkinta- ja syyttämiskäytäntö sekä tuomiot olisivat kaikki Suomessa ihan pielessä. Sen

sijaan on erilaisia yksityiskohtia, joista ehkä räikeimpänä nousee esille juuri suhtautuminen parisuhdeväkivaltaan. Vaikka lehtitietoihin ei saanut viitata — en muista, kuka näin sanoi — viittaankin kuitenkin tällaiseen tutkimukseen, joka julkaisiin Helsingin Sanomissa 5 päivänä tammikuuta tänä vuonna ja jossa todettiin, että puolison pahoinpitely vie hyvin harvoin käräjille ja poliisin tietoon tulleet parisuhdepahoinpitelyt johtavat yhä harvemmin syytteen. Näin siitä huolimatta, että nimenomaan pahoinpitelysäännösten muuttamisella tarkoitettiin lisätä näiden tekojen moitittavuutta ja poistaa yksityisyyden virhetulkinta niistä.

Edelleen syyksi siihen, että parisuhteessa tapahtunut väkivalta jää syyttämättä, liki 40 prosentissa on mainittu nimenomaan uhrin oma pyyntö eli uhrin vakaa tahto. Muissa väkivaltatapauksissa uhrin pyyntöä olla syyttämättä käytettiin vain 5 prosentissa. Mielestäni on hyvä, että on annettu uusia säännöksiä, mutta siitä huolimatta katsoisin, että eduskunnassa on tapahtunut virhe silloin, kun uutta pahoinpitelysäännöstöä on tehty. Määräys siitä, että uhri itse voisi pyytää, että väkivaltarikoksesta ei syytetä, pitäisi tuoda eduskuntaan uudelleen ja se tulisi poistaa. Tässä on edelleen hyvin suurena vaarana se, että erityisesti kumppaninsa hakkaama nainen joutuu ottamaan syyt rangaistuksesta.

Lopuksi totean, että parisuhdeväkivalta ei koske vain täysikasvuisia puolisoita vaan myös perheessä eläviä lapsia, ja senkään vuoksi siitä ei saa jättää syyttämättä.

²³ **Petri Salo /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Viime viikolla poliisi teki iskun rattijuopumukseen koko Suomessa ja noin 700 rattijuoppoa jäi kiinni yhden viikon aikana. Vähän aikaisemmin lehdessä kerrottiin rattijuoposta, joka oli jäänyt kiinni yksitoista kertaa lyhyen ajan sisällä 90-luvun aikana. Viimeinen teko oli törkeä rattijuopumus, ja hän sai tuomioistuimessa rangaistusta yhteensä neljä kuukautta. Mielestäni on surullista, että tällaiset uutiset ovat tämän päivän lehdistössä hyvin tavanomaisia: jo yhdestoista rattijuopumus, toistuva teko, piittaamattomuutta ja neljä kuukautta vankeutta. Rikoslain 6 luvussa on säädetty, että koventamisperusteena täytyisi olla aikaisempi rikollisuus ja toimintatapa. Toimiiko tämä suomalaisessa yhteiskunnassa enää? Onko tämä unohtunut suomalaisessa oikeuskäytännössä? Oman mielikuvani mukaan yhdestoista ratti-

juopumuskerta aiheuttaisi sen, että ihmiset ajattelevat, että kohtuullinen rangaistus voisi olla jo vuosi vankeutta, joka olisi vasta noin puolet maksimirangaistuksesta, minkä eduskunta on viisaudessaan säätänyt.

Arvoisa puhemies! Rangaistuskäytäntöä arvioitaessa meidän tulisi muistaa myös se, että ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu ei edes kärsi rangaistustaan kokonaan, vaan ensikertalainen pääsee ehdonalaiseen vapauteen kääntymään tuomiosta puolet ja rikoksenuusija kääntymään kaksi kolmasosaa. Pitäisikö tässäkin tehdä muutoksia?

Lainsäätäjä on tarkoittanut ehdollisen rangaistuksen varoitukseksi, jossa uhataan, että jos tuomittu uusii tekonsa, myös aikaisempi ehdollinen rangaistus pannaan täytäntöön. Toteutuuko tämä? Nyt tämä on menettänyt merkityksensä, kun oikeuskäytännössä jaetaan ehdollisia tuomioita ehdollisten perään. Tällä tavalla ei saavuteta rangaistuksella tarkoitettua ennalta estävää vaikutusta.

²⁴ **Osmo Puhakka /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelualoitteessa kiinnitetään huomio nimikkeiden muutoksiin syytteissä sekä liian lieviksi yleisesti koettuihin tuomioihin.

Niin tähdellistä kuin onkin tarkastella syytteiden ja tuomioiden toteutumista eri puolilla maata, ydinkysymys kuitenkin kiertynee rangaistuksen oletettavaan parantavaan vaikutukseen. Tästä näkökulmasta katsottuna toisen ääripään muodostavat törkeät huume- ja taparikolliset, joiden eristäminen vankilaan on suora johdannainen heidän asettautumisestaan jo muutoinkin yhteiskunnan ulkopuolelle.

Oikeuslaitoksen tärkein tehtävä lienee kuitenkin keskittyä alaikäisiin ja nuoriin rikoksenteijöihin, ylipäättään niihin, jotka vielä voidaan vankilakierteeltä pelastaa. Tästä meidän kai tulisi kaikkein eniten kantaa huolta. Julkisuudessa, niin myös tässä salissa, nimenomaan nuorten kohdalla on hellitty nollatoleranssimaailmaa, käytännössä kaiken syynäämistä suurennuslasilla, mikä ei kuitenkaan välttämättä istu suomalaisen mentaliteettiin. Voimme vain kuvitella sylkkytarkkuuden heijastumaa yleiseen kunnioitukseen poliisia kohtaan.

Kuusankoskella poliisiin ja monien muiden yhteistyötahojen toteuttama Hokaush-projekti todistaa, että pitkäjänteisellä yhteistyöllä päästään paljon paljon parempiin tuloksiin kuin kaiken

kriminalisoinnilla tai rangaistusskaalan ja nimikkeistön kiristämällä. Kyseinen projekti, kuten monet muut vastaavat, näet etsii vastausta kysymykseen, miksi nuorilla on yhteiskunnassamme niin paha olla kuin heillä on.

²⁵ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kansan oikeustaju on aika hyvä. Synnynnäisesti jokainen tietää, mikä on oikeata ja väärää. Sen takia minusta ed. Bremerin esiin nostama kysymys on hyvin tärkeä, koska tänä päivänä kansa noin yleisesti ottaen jotenkin kokee yleisenä mielipiteenä, jotta tuomiot eivät kuitenkaan ole sinällään oikeudenmukaisia. Vanha sanontahan kuuluu, jotta jos jätkä varastaa lenkkimakkaran, se saa paljon suuremman tuomion kuin silkkihansikkain toimiva rikollinen, joka ottaa kymmeniä tai jopa satoja miljoonia ja voi vapautua kokonaan saamatta mitään rangaistusta.

Se yhtymäkohta, voidaanko rangaistuksen pituudella vaikuttaa siihen, jotta rikollisuus kitketäisiin pois, on minusta harhaluulo. Sen takia minusta pitäisi paneutua syihin. Sen takia ajatuksissa, joita ed. Taipale esitti vastauspuheenvuorossaan, on osin hyvin paljon totta. Syihin pitää paneutua. Nimittäin työttömyys, syrjäytyneisyys ja siitä saatavat mallit kotona ja perheissä aiheuttavat sen, jotta todennäköisesti myös perheissä olevat lapset voivat esimerkin mukaan herkemmin luisua niille poluille, jotka johtavat rikollisuuteen. Siitä meillä lienee hyvin selkeästi esimerkkejä. Ainakin Amerikassa todetaan, jotta joillakin alueilla suuri osa porukasta käy vankiloissa. Onneksi Suomessa ei olla menty vielä niin pitkälle, ja toivon mukaan se myös pystytään estämään.

Sen takia minusta on tärkeää, että saadaan suomalaisen yhteiskunnan oikeustajun mukaiset rangaistukset, jotka eivät katso, onko rikas vai köyhä, vaan kaikilla on samat tuomiot.

²⁶ **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Asianomistajan ja todistajan asema rikosoikeudellisissa oikeudenkäynneissä on monen mielestä huono. Asianomistajan asema on sikäli huono, että vaikka syytetty määrättäisiin maksamaan tälle korvauksia, on käytännössä epävarmaa, saako asianomistaja tältä penniäkään. Tämä on totta erityisesti silloin, kun syytetty on varaton ja syrjäytynyt henkilö, jonka työnsaantimahdollisuudet ovat käytännössä olemattomat. Asianomistajan asemaa parantaisi olennaisesti se,

että korvaukset tuomittaisiin aina maksettavaksi valtion rahoista ja Valtiokonttori yrittäisi jälkikäteen periä rahat asianomaiselta henkilöltä.

Myös siitä on puhuttu, että tuomarit käyttävät tuomioskaalan alalaitaa, mutta nyt siihen on nähtävästi tulossa tuomareitten koulutuksessa muutos, kun kuulemma opetetaan käyttämään koko skaalaa eikä vain alalaitaa.

Lisäksi yksi tärkeä näkökohta keskustelussa mielestäni on se, että kun tehdään rikos, niin rikoksen ja tuomion ja tuomion täytäntöönpanon välillä on mahdollisimman lyhyt aika, että toimitaan tässä ripeästi linjassa.

27 Esko Helle /vas: Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu tästä aiheesta on ollut kohtuullisen asiallinen. Kuitenkin tässä on ollut aika paljon sellaisia sävyjä, että oletetaan, että mitä kovemmat rangaistukset, sen vähemmän rikollisuutta. En usko tuohon teoriaan enkä usko, että löytyy edes todisteita sen tapaisen käsityksen oikeellisuudesta.

Kun täällä on esimerkiksi vaadittu joissakin puheenvuoroissa huumorikollisuuden rangaistusten koventamista, en usko, että huumeongelmaa ehkäistään sillä, että esimerkiksi käytöstä rangaistaan nykyistä kovemmin. Asia erikseen on diileripuoli ja siihen liittyvä rikollisuus. Toisin sanoen kaikkein parasta ennaltaehkäisyä varmasti on sen tapaiset toimet, mihin ed. Taipalekin aiemmin viittasi, eli kunnollinen koulutuspolitiikka ja vahva sosiaalipolitiikka laajasti käsitettynä. Se on parasta ehkäisyä.

Toisaalta tietysti täytyy muistaa, että tätä nykyä yhteiskunnassa on sellainen henki, jossa on vallalla muun muassa tällainen äkkirikastumisen toive ja uho, ja on aivan selvää, että juuri sen tapainen asenne ruokkii rikollisuutta.

28 Oikeusministeri Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! Keskustelussa on tullut aivan oikeita huomioita siitä, miten kansan oikeustajua paremmin vastaavia tuomioita saadaan syntymään. Hyvin tärkeätä on se, miten tuomioistui-
met perustelevat ratkaisunsa, miten kestäviä niiden käyttämät argumentit ovat. Suomalainen rikoslainsäädäntö sinänsä on varmasti nyt Euroopan moderneinta tasoa rikoslain kokonaisuudistuksen tullessa pikkuhiljaa valmiiksi, ja on hyvä, että kootaan myös entistä tarkemmin aineistoa tuomitsemiskäytännöstä. Se avaa pitävemmän pohjan kansalaiskeskustelulle.

Yhteen asiaan lupasin palata: sakkokäytäntöön. Nythän on havaittu, että keskimääräiset sakot ovat nousseet, eivät sen takia, että lakia muutettiin, vaan sen takia, että noudatetaan lakia. Itse asiassahan 20—30 prosenttia, aivan pienituloisimpia lukuun ottamatta, laski päiväsakon taso silloin, kun puhutaan rehellisesti ilmoitetuista tuloista. Nyt vain on paljastunut, kuinka laajaa sakkovilppi tosiasiaassa ollut, kun on pyöristelty tuloja alaspäin.

Muutamattoman ennätyksellisen suuret sakot johtuvat puhtaasti siitä, että on syntynyt ennätyksellisen suuria tuloja. Yksittäiset, satunnaiset tulojen kohoamiset, esimerkiksi myyntivoitot ja vastaavat, saadaan eliminoitua. Silloin vain toimitaan syyttäjälle lisänäyttöä tuloista ennen kuin rangaistusmääräys vahvistetaan ja sakko tulee perittäväksi. Tässä suhteessa kattoon en näkisi välitöntä tarvetta. Siitä on syytä keskustella tietysti, onko se oikeudenmukaista, mutta sitten voidaan kysyä, mikä on se tuloraja, mistä ylöspäin pitäisi antaa alennusta. Päiväsakon rangaistus ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Puhuja: Jatketaan myöhemmin.

29 Anneli Jäätteenmäki /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kannan huolta lähinnä nuorista rikossentekijöistä. Kun ed. Vähänäkki edellä kehui kovasti nuorisorangaistusta, niin haluaisin kuitenkin muistuttaa mieliin, että viime vuoden maaliskuun loppuun mennessä oli ainoastaan 74 nuorta tuomittu nuorisorangaistukseen ja näistäkin rangaistuksista 19 oli tuomioistuimen päätöksellä keskeytetty. Eli nuorisorangaistus ei ole toiminut laisinkaan sillä tavalla kuin odotettiin.

Suurin ongelma siinä varmasti on se, että nuorisopalvelua, joka on toinen osa nuorisorangaistuksesta, ei ole järjestetty tällä hetkellä sillä tavalla kuin pitäisi. Yhteiskunta ei ole satsannut riittävästi määrärahoja siihen, että nuorille tarjottaisiin ohjattua työtä ja opastusta niin, että tällainen hyvin asiantunteva ja huolehtiva henkilö olisi mukana opastamassa nuorta niin, että hän ei enää syyllistyisi rikoksen polulle. Valitettavasti on todettava, että suuri osa näistä nuorisopalvelutyöpaikoista on sellaisia, että kukaan ei halua huolehtia siitä nuoresta, vaan nuori on sysätty sinne vain työhön 10 tai 60 tunniksi ja kukaan ei huolehdi. Silloin se johtaa siihen, että koko ran-

gaistus joudutaan keskeyttämään. Toivoisin, että hallitus kiinnittäisi huomiota nimenomaan siihen, että pystyttäisiin tulevaisuudessa entistä enemmän ehkäisemään nuorisorikollisuutta.

30 Oikeusministeri Johannes Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nuorisorangaistuksen ongelmat ovat tosiaan olemassa. Suurin syy on ehkä se, että sitähän tuomitaan vankeuden sijasta. Kun vankeutta tuomitaan äärimmäisen poikkeuksellisesti alle 18-vuotiaille, niin ne ovat yleensä todella paatuneita tapauksia, jotka nuorisorangaistukseen tuomitaan, ja sen toimeenpanossa tarvittaisiin hyvin tiukkaa otetta ja laajaa yhteistyötä sosiaali- ja opetusviranomaisten kanssa, että se saavuttaisi tarkoitetun tavoitteen. Sen eteen tehdään töitä.

Sitten täytyy, kun vakinaistamista mietitään, katsoa myös, onko sen käyttöalaa syytä laventaa myös tavallaan ehdollisen vankeusrangaistuksen sijaan annettavaksi.

31 Anneli Jäätteenmäki /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä kuulla, että oikeusministeriössä kannetaan huolta tästä. Toivoisin, että kunnat ja myös Kuntaliitto otettaisiin tähän suunnittelutyöhön voimakkaammin mukaan, koska kuitenkin tämän täytäntöönpano on tällä hetkellä hyvin paljon myös kuntien vastuulla ja tuntuu, että tällä hetkellä siitä ei kyllä kanna kukaan huolta. Kustannukset kuitenkin tulevat moninkertaisiksi, jos ei tähän asiaan paneuduta jo aivan alkuvaiheessa.

32 Juha Karpio /kok: Arvoisa rouva puhemies! Pidän erittäin hyvänä, että tällainen keskustelu rikoslain periaatteista on nyt käyty. Olen samaa mieltä aloitteen tekijän ed. Bremerin kanssa siitä, että lain soveltamisen yhdenmukaisuuteen tulee entistä enemmän pyrkiä ja että soveltamisessa on tällä hetkellä huomattaviakin eroja eri paikkakunnilla.

Monissa puheenvuoroissa on lähdetty siitä, että nimenomaan nuorten rangaistuksia on kiristettävä. Olen kyllä eri mieltä siitä. Jos nämä rangaistukset jatkuvasti toistuvat ja tuomioita tulee lisää, puututtakoon sitten kovemmalla kädellä näihin asioihin.

Onko syyttäjillä syytteennostamiskynns korkeammalla kuin joskus aikaisemmin? Ehkä näin on asia. Jos näyttö on kiikun kaakun, ei syyttäjä useinkaan nosta syytettä varsinkaan, kun tällä

hetkellä syytetty, joka vapautetaan syytteestä, on oikeutettu saamaan korvausta valtion varoista oikeudenkäyntikuluistaan.

33 Matti Vähänäkki /sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Karpion näkemykseen siitä, että keskustelu on ollut tarpeellinen, ja toteaisin, että tärkein asia, mikä minusta on tullut esille, on se, että kaikissa rikostuomioissa ei kansan oikeustajua rangaistukseen nähden ole oikealla tavalla seurattu. Täällä ovat monet vaatineet maksimirangaistuksen lisäämistä, mutta minusta tähän asti tuomioistuimet ovat nimenomaan soveltaneet yleisiä oppeja rikoksen tekijästä, laadusta ja törkeydestä. Sen ohella pitäisi nimenomaan kansan oikeustaju, joka lautamiesten kautta välittyy, ottaa yhdeksi mittariksi mukaan silloin, kun rangaistusta mitataan. Aikaisemmin, kun elimme maatalousyhteiskunnassa, kirveen varastamisesta naapurin aitasta saatettiin panna vankilaan. Nyt talousrikolliset, hyvinkin suuria summia itselleen keränneet, jäivät hyvin vähälle rangaistukselle. Nyt olisi aika rangaistavuutta lisätä nimenomaan tämän hetken yhteiskuntaa raatelevista rikoksista.

34 Matti Kangas /vas: Arvoisa rouva puhemies! Kun nuoria rangaistaan, tuomion tulisi olla sellainen, että nuori "säikähtää" ja lopettaa rikollisen toiminnan. Tässä vaiheessa on helpoin tehtävä katkaista rikoskierre. Nyt, kun nuori saa ehdonalaisten tuomion tai joutuu yhdyskuntapalveluun, tällainen tuomio otetaan usein hymyssä suin vastaan, eikä tämä ole oikein edes nuorta kohtaan. Tällainen kokemus oli minulla, kun olin useamman vuoden lautamiehenä ja seurasin näitä juttuja.

Mielestäni rikosuhrin tulisi myös saada nykyistä useammin oikeusapua, kun hän perää oikeuksiaan. Rikoksen uhri joutuu usein itse nostaamaan oikeusjuttuja siitä, että saa korvauksen saaduista vammoista, varsinkin kun vammojen paraneminen vie paljon aikaa. Oikeushan ei tuomitse maksuja vammoista muuta kuin siihen asti, mitä on jutun käsittelyyn mennessä tullut.

Nuorten osalta pitäisi kuitenkin vaikeuttaa esimerkiksi alkoholin ja huumeitten saantia. Näitten käyttö usein johtaa rikoksiin ja rikoskierre on valmis. Olen samaa mieltä kuin aikaisemmin eräs edustaja, joka käytti puheenvuoron, että kuriirit pitäisi saada kuriin ja heille kovemmat tuomiot. Sieltä päästä pitää tuomioita ruveta anta-

maan, poliisille on annettava vastaosto-oikeuksia jnp.

Myös minä kiinnittäisin huomiota nuorisotyöttömyyteen. Sen vähentäminen olisi mitä parasta rikollisuuden torjumista. Nuoret usein turhautuvat, kun ei ole töitä.

³⁵ **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tutkimukset osoittavat, että kansalaisten luottamus tuomioistuimia kohtaan on selvästi laskenut. Siihen on varmasti moniakin syitä. Yksi on epäyhtenäinen tuomiokäytäntö, toinen on varmaan turhautuminen siihen, kun koetaan, että monien rikosten osalta jätetään syytteet nostamatta tai tuomiot ovat sellaisia, että asianomainen henkilö, niin kuin ed. Kangas totesi, ei koe sitä selväksi tuomioksi. On selvää, että kriminaalipolitiikan painopisteen pitää olla rikosten ennakolta torjunnassa, mutta ennakolta torjuntaa on eräässä mielessä myös se, että nuori jo ensimmäisestä rikoksesta määrätään sellaiseen lyhyehköönkin vapauden menetykseen ja rangaistukseen, ettei hän pilkkaa oikeutta sanomalla, että enhän minä saanut mitään, kun saa ehdonalaista rangaistusta kerta kerran jälkeen. Monet esimerkiksi ihmettelevät ja turhautuneina jättävät ilmoittamatta autovarkauksia, bensavarkauksia, koska he sanovat, että turhaa työtä aiheutuu, mitään ei kuitenkaan tapahdu ja nuoret vain pilkkaavat, että turhaan yrität saada meitä oikeuden eteen. Tällaisissa tapauksissa toivoisi, että kehiteltäisiin uuden tyyppisiä rangaistusmuotoja, aresteja tai muuta vastaavaa, vapaudenmenetyksiä, joilla kasvatettaisiin lain kunnioitukseen entistä enemmän. En minäkään usko, että rangaistusten pituus ja kovuus sinänsä olisivat lääke mihinkään rikollisuuteen, mutta rangaistuksen käyttö on vain yksi välttämätön keino.

³⁶ **Kirsi Ojansuu /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on puhuttu paljon nuorten rangaistuksista, ja osa edustajista on kaivannut kovinkin siihen koventamista. On esitetty yleisenä tosiasiiana, että nuoret vähättelisivät saamia rangaistuksia, jos on sakkoja tai ehdollisia. Mutta mihin tämä pohjaa? Me tiedämme kuitenkin, että nuoret vetävät aina omaa showtaan. Se on heidän tapansa vastata, ja kun he ovat emotionaalisesti täysin rakkautettomia, kovettuneita, heidän täytyy näytellä sitä peliä. Kuitenkin me tiedämme selkeästi, että mitä kovempia rangaistuksia heille annetaan, sitä pahempaa jälkeä syn-

tyy. Kun me katsomme sen kovan kuoren alle — huomaan olevani sosiaalityö nyt — he ovat särkyneitä yksilöitä ja rakkautettomia yksilöitä, ja kriminaalipoliittiset asiantuntijat selkeästi sanovat usein esimerkiksi valiokunnassa, että tärkeintä huumepolitiikan estoa ja ylipäätään rikosten estoa on syrjäytymisen estäminen ja nuorista huolehtiminen. Se muistettakoon.

³⁷ **Oikeusministeri Johannes Koskinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn osaltaan sekä ed. Ojansuun että edustajien Kan-kaan ja Mannisen näkemyksiin. Kyllä nuorten osalta tarvitaan uudenlaisia toimia. Erityisen tärkeätä on prosessin nopeuttaminen. Tällä hetkellä nuoret oikeudessa eivät oikein miellä enää yhteyttä, jos pieni sakko tai ehdollinen vankeusrangaistus tulee seitsemän kahdeksan kuukauden päästä sellaisesta teosta, joka on tehty lähes vuotaa aikaisemmin. Rangaistuksen osuvuus elämäntilanteeseen ei ole aina tarkkaan harkittu. Hyvin tärkeätä on juuri se, että pyritään ennalta ehkäisemään, ja rikospreventioonkin selkeä painopiste siinä, mitä ylipäänsä Euroopassa ja meillä oikeusministeriössäkin suunnitellaan, mitä voidaan tehdä rikollisuuden torjumiseksi jo ennalta.

³⁸ **Osmo Puhakka /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun keskustellaan nimenomaan nuorten kohdalla rangaistavuuden lisäämisestä tai nollatoleranssista, niin keskustelu kiertyy siihen perussosiaaliseen kysymykseen, haluammeko me ongelman vain säilyttää eli siirtää sen paikasta toiseen, mahdollisesti kovempiin rangaistuksiin, kovempiin paikkoihin ja herkempään rangaistavuuteen.

Peruskysymys minun mielestäni pitäisi olla nimenomaan nuorten rikoksentekijöiden kohdalla, haluaako yhteiskunta parantaa heitä. Silloin kriminalisointi ei ainakaan minun kokemuksen perusteella varmasti ole se oikea tie, vaan nämä jo itsessään syrjäytyneet nuoret nauravat yhteiskunnalle ja rangaistuksille sen takia, että he ovat syrjäytyneet ja heidät on syrjäytetty tästä yhteiskunnasta. Rangaistuslinja ei pure.

³⁹ **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Varauduin puhumaan viimeisenä, vetämään jonkinlaista yhteenvetoa, mutta voin kyllä esittää sen jo tässä vaiheessa. Viidessä minuutissa alus-

tuspuheenvuorossa ei ehdi syventää kovasti perusteluja.

Ed. Karpio epäili, että esimerkkitapaukseni ovat lähinnä lehdistä, joissa on epätarkkuutta. Esimerkkitapaukseni ovat pääsääntöisesti Poliisin vuosikirjasta, joukolta puolustusasianajajia ja arvostettujen lehtien pääkirjoituksista. Olen antanut kuitenkin niin selviä tuntomerkkejä esimerkkitapauksistani, että alan tutkijat helposti löytävät ne ja voivat arvioida vertailukelpoisuutta.

Tutkimusryhmä Laitinen—Niskanen—Aho-nen on juuri julkistanut tutkimuksen, joka todistaa kansan pelottavaa ja vauhdilla kasvavaa epäluottamusta oikeusjärjestelmäämme kohtaan. Luottamus on romahtanut, luonnehtii muun muassa Hbl pääkirjoituksessaan. Minusta siinä on huolestumisen aihetta myös juristeille.

Jos on vielä aikaa, niin, ministeri Koskinen, sakkolaista.

Syytetyt oikean maksukyvyyn vahvistaminen on mahdotonta sakkolain nykysovelluksella. Voin sen yksityisesti vielä todistaa.

Toinen kohtuuttomuus on se, että vaikka varakkaalta voi vaatia suurempaa maksukykyä kuin köyhältä, varakkaaksi arvioidulta vaaditaan nyt jo kohtuuttomasti.

Vielä kehotan ministeri Koskista tutustumaan liikennevaliokunnan lausuntoon 6/1997.

⁴⁰ **Petri Salo /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan niin kuin ministeri Koskinen kertoi, meidän rikoslakimme on tällä hetkellä eurooppalaisittain hyvin moderni ja käytännöllinen. Siinä ei ole paljoa korjaamiseen varaa. Sanoisin, että sen kanssa kyllä pärjätään. Olennainen kysymys on nimenomaan tuomitsemiskäytäntö, johon täällä ovat viitanneet hyvillä puheenvuoroillaan edustajat Manninen ja Puhakka, miten tuomitsemiskäytäntö poikkeaa lain hengestä. Siihen meidän täytyisi puuttua.

Itse sanon, kun olen poliisina ollut liki 20 vuotta, että kyllä hätkähdin sinä päivänä, kun nuoret alkoivat koskenkorvapulloa heiluttaa poliisiauton ikkunan takana ja nauraa sillä tavalla, että ette voi enää meille mitään, häh häh hää.

Kotien tilanne on mennyt sellaiseksi, mistä tässä asiassa hyvin vähän puhutaan. Ei ole turvalista kodin ilmapiiriä, ei ole rajoja, ja sitä kautta opitaan siihen, että tilanne venytetään yksinkertaisesti liian pitkäksi. Itse olen kolmen nuoren isä. Katson varmasti omaan peiliini ensimmäise-

nä, kun huomaan, että omat nuoret alkavat käyttäytyä siten kuin en toivoisi. Totta kai sosiaalityökin tarvitaan, ed. Ojansuu, mutta sanoisin, että kodin rajoista lähtee kaikki se käytäntö, miten ihmiset oppivat suhtautumaan lainsäädäntöön. Ei pidä hyysätä jatkuvasti, vaan kun huomataan, että rajan yli menee, napsautetaan rangaistus ja kiristetään seuraavalla kerralla, kun huomataan, että tilanne ei parane. Liberalisointi ei johda mihinkään.

⁴¹ **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan samalla tavalla kuin ed. Petri Salo toi esiin, olen samaa mieltä, että vastuuntunnot nuorten tekemiin rikkeisiin on aika hälyttävää tänä päivänä. Keskustelu on keskittynyt paljolti nuorten tilanteeseen, mutta kyllähän aikuisetkin ihmiset tekevät rikoksia. Minä ainakin kaipaen sitä, mikä on tullut esiinkin, että rangaistus suhteessa tehtyyn rikokseen saatettaisiin oikeudenmukaiselle tasolle. Liittyen talousrikoksiin, omaisuusrikoksiin, henkirikoksiin ja tämän tyyppisiin asioihin siinä on varmasti korjattavaa ja tarkistettavaa hyvinkin paljon.

Kun keskustellaan, mitkä ovat nuorisorikollisuuden syyt, pitäisi enemmän kiinnittää huomiota siihen, mihin ed. Taipalekin viittasi, mistä tämä kaikki johtuu. Kun lehdistä saa lukea, että joku nuori veljessarja on tehnyt 60 rikosta, niin kyllä siinä jotakin on pielessä vastuuntunnon ja lain kuuliaisuuden osalta, jos 60 rikosta tehdään. Silloin törmätään taas siihen, mikä on viive syytteen asettamisessa ja rangaistuksen päättämisessä, mistä johtuu, että prosessi kestää niin pitkään. Kun homma ei toimi, nuoret pääsevät tekemään vieläkin enemmän rikoksia. Tähän pitäisi ilmeisesti resursseja lisätä, jotta käsittely nopeutuisi nuorten rikollisten kohdalla.

⁴² **Anneli Jäätteenmäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Turtiainen edellä totesi jotenkin, että on nuoria, jotka suhtautuvat vastuuttomasti rangaistuksiin. Varmasti on sellaisiakin, mutta ettei tulisi väärä kuva, varmasti suurin osa nuorista pelästyy jo heti ensimmäisellä kerralla, kun joutuu poliisin kanssa tekemisiin ja saa rangaistuksen.

Kun täällä oikeusministeri kiinnitti huomiota siihen, että käsittelyajat ovat liian pitkät varsinkin nuorten kohdalla, allekirjoitan sen. Olisinkin kuullut mielelläni, mitä hallitus aikoo tehdä, että

nuori joutuisi entistä pikaisemmin vastuuseen, ja myös vanhempi.

Toinen asia, mikä myös kiinnostaa, on se, että kun julkisuudessa on ollut keskustelua siitä, että talousrikollisuudesta vedettäisiin tutkijoita pois, pitääkö se paikkaansa. Talousrikollisuushan on edelleen suurta ja asioiden selvittely on vaikeaa, joten ei varmasti ole oikea signaali, jos tutkijoita vähennetään.

⁴³ **Pertti Hemmilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässäkin keskustelussa on jäänyt vähemmälle huomiolle se, ovatko kansalaiset Suomessa yhdenvertaisia lain edessä eri puolilla maata, kun samanlaisiksi rinnastettavissa oikeustapauksissa tuomioistuimet langettavat aivan erilaisia rangaistuksia riippuen siitä, missä päin maata tuomioistuin sijaitsee ja minkälaisia tuomareita ja lautamiehiä siellä on. Tämä on myös herättänyt erittäin paljon keskustelua ja sen on syytä herättää myös tässä salissa.

⁴⁴ **Oikeusministeri Johannes Koskinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nuorten tekemien rikosten käsittelyn nopeuttamiseksi on menossa kokeilu näillä paikkakunnilla, joissa on nuorisorangaistuskokeilukin, ja siitä toivotaan saatavan koko maahan levitettäviä oppeja piankin käyttöön. Ihan teknisesti ollaan nopeuttamassa asioiden siirtymistä poliisilta syyttäjille ja siitä edelleen tuomioistuimeen uusien tiedonkäsittelyjärjestelmien kautta, mutta kautta maan tarvitaan työtä, jotta tavoitteet olennaisesta nopeuttamisesta myös toteutuvat.

Talousrikossyyttäjiä ei pidä, kun heitä nyt vihdoin on saatu koulutettua, siirtää muihin tehtäviin, vaan hankkia lisäresursseja esimerkiksi huumorikossyyttämiseen aivan uusina vakansseina.

Ed. Karjula merkitään läsnä olevaksi.

⁴⁵ **Lasse Virén /kok**: Arvoisa rouva puhemies! Nyt keskustelussa olevat pahoinpitelyt — lievä, tavallinen ja törkeä — ja niistä annettavat tuomiot ovat olleet hyvin eriasteisia eri puolilla maata, niin kuin ed. Hemmiläkin aikaisemmin mainitsi. Mutta kun menemme käytännön tilan-

teeseen, jossa poliisi joutuu selvittämään rikosten osapuolten välillä tai määrittelemään, mikä on lievä, mikä tavallinen tai törkeä pahoinpitely, ollaan jo vaikeampien kysymysten äärellä. Poliisi joutuu usein tilanteeseen, jossa määrittelyn tekeminen on vaikeaa ja rikoksen jatkokäsittelyn kannalta myös ratkaisevan tärkeää.

Meidän olisi täällä tänään pohdittava mielestäni sitä peruskysymystä, miksi juuri kotona tapahtuva väkivalta ja usein törkeäkin pahoinpitely jätetään luokitelluksi niin sanotuksi lieväksi väkivallaksi. Jos nyrkki tai veitsi on heilunut kotona neljän seinän sisällä ja poliisi on kutsuttu paikalle selvittämään asiaa, on tilanne usein jo niin paha, etteivät perheiden sisäiset erimielisyydet mielestäni enää ole pariskuntien tai perheenjäsenten välisiä yksityisasiota. Toisin sanoen perheissä tapahtuvan väkivallan luokittelu kuuluu mielestäni muille kuin asianomistajille itselleen. Ei ole oikein, että vaimo alistuu väkivaltaan, tekipä hän sen sitten rakkaudesta tai pelosta. Olennaista ei niinkään ole se, johtaako poliisin ja syyttäväviranomaisten väliintulo sitten vapaaehtoiseen sovitteluun tai väkivallantekijän rankaisemiseen sakoin tai vankeudessa. Tärkeämpi kysymys mielestäni on se, että toistuvaan ja jatkuvaan väkivaltaan syyllistyneet tekijät saataisiin ymmärtämään, että heidän teoillaan ei ole oikeutusta ja että ne ovat rangaistavia. Tähän tulisi lainsäädännössä kiinnittää huomiota.

⁴⁶ **Henrik Lax /r**: Arvoisa rouva puhemies! Pahoitellen, että vasta näin myöhään pääsin osallistumaan tähän. Kolme kommenttia.

Ed. Bremer on ilmeisesti arvostellut meidän sakkolainsäädäntöämme. Haluan vain todeta, että siirtyminen bruttotuloista nettotuloihin sakkojen määräytymisen perusteena osoittautui tässä talossa äärimmäisen hankalaksi poliittiseksi kysymykseksi, jossa pohdittiin oikeudenmukaisuutta ja jos jotakin laidasta laitaan. Voin vain sanoa, että laki, joka syntyi, oli ainoa, jonka taakse saatiin eduskunta. Se ei merkitse sitä, etteikö sitä ajan oloon voi rukata.

Toinen asia, josta myös täällä on puhuttu, liittyy väkivaltarikoksiin, raiskauksiin, jotka kaikilta osin rikoslain uudistamisen yhteydessä tulivat yleisen syytteen alaisiksi rikoksiksi. Kuitenkin näiden osalta on luotu syyttäjälle mahdollisuus uhrin vakaasta pyynnöstä silloin, kun yleinen etu ei vaadi, luopua syytteestä. Itse en olisi vielä valmis tästä säännöksestä luopumaan. Pelkään, että

se voisi johtaa liian kaavamaisiin ratkaisuihin. Panen toistaiseksi ainakin toivoni valtakunnan-syyttäjän toimiin. Hänhän on ohjeistanut nyt tämän asian, ja toivon mukaan syyttäjät löytävät semmoisen tulkintakäytännön, joka myös herättää luottamusta.

Viimeisenä kommenttina, maailma on tullut paljon monimutkaisemmaksi kuin aikaisemmin, ihmisten kiinnostus tuomioistuinten toimintaa kohtaan on kasvanut, ja tuomaritkin ovat löytäneet itsensä vähän uudesta tilanteesta. Hyvin tärkeätä on, että he, niin kuin joku sanoi, oppivat perustelemaan tuomioitaan niin, että sillä saavutetaan hyväksyttävyyttä ja luotettavuutta. Tässä on kulttuurin muutos käynnissä, kun oikeudenkäyntijärjestelmää on muutettu. Ei varmasti lainsäädännöllä tässä päästä eteenpäin.

⁴⁷ **Klaus Bremer /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Joku voi sanoa, että täällä oli vähän väkeä paikalla ja keskustelu ei kiinnostanut. Minusta keskustelun suurin anti on kuitenkin se, että on oltu tämän keskustelualoitteen perusteista ja perusteluista hyvin yksimielisiä ja sillä tavalla voitu vahvistaa niitä kantoja ja ajatuksia, joita tuotiin esille keskustelualoitteen perusteluissa. Näen myös oikeusministerin asenteesta, että tässä menee viesti eduskunnalta perille ja johtaa myös positiivisiin tuloksiin, positiivisiin seurauksiin. — Itse asiassa tässä on ehkä tärkein sanottukin.

Puhemies: Keskustelu on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

Vaalit

Puhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 8 ja 13 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa on valtuuskunnan jäseneksi ja varajäseneksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valtuuskunnan jäse-

neksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Puhjo ja häneltä vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Stenius-Kaukonen.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Valiokuntien täydennysvaalit

Vaalit

Puhemies: Päiväjärjestyksen 3) asiana on valiokuntien täydennysvaalit.

Kun suuren valiokunnan ja ympäristövaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 8 ja 13 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa on valiokuntien jäseneksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimielisiä ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti

suuren valiokunnan jäseneksi ed. Uotila ja varajäseneksi ed. Tiusanen sekä

ympäristövaliokunnan varajäseneksi ed. Immonen.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Laki kansaneläkelain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 17/2000 vp (Marjatta Stenius-Kaukonen /vas ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Vuonna 1998 aloitettiin kansaneläkkeen lapsikorotusten leikkaaminen. Päätös on tehty jo vuonna 1995. Eduskunta siirsi lain voimaantuloa ja edellytti, että leikkausten vaikutuksista tehdään selvitys. Tällaista selvitystä ei kuitenkaan ole tehty.

Lapsikorotus on nimenomaan pienituloisten kansaneläkkeen saajien kannalta tärkeä. Lapsikorotusta sai vuoden 94 lopussa, josta taisivat olla viimeiset tilastot, noin 21 000 eläkkeensaajaa noin 31 000:sta alle 16-vuotiaasta lapsesta. Korotus oli 262 markkaa kuukaudessa lasta koh-

ti. Lapsikorotuksen saajista 90 prosenttia oli työkyvyttömyyseläkkeellä.

Näistä 21 000:sta lapsikorotuksen saajasta 2 500 oli sellaisia, joilla oli pelkkä kansaneläke, eli työeläkettä ei ollenkaan tai sitten oli jokin 100—200 markan työeläke, koska he olivat vammaisia tai nuorena työkykynsä menettäneitä eikä heille näin ollen ollut kerinnyt kertyä työeläkettä lainkaan. Heidän toimeentulonsa perusta on siis pelkästään kansaneläke koko loppuiän.

Tässä tilanteessa lapsikorotus on ollut erittäin tärkeä lisä eläkkeeseen. Nyt kun sitä ei ole ollenkaan myönnetty uusille ja leikattu vuodesta 98 alkaen, niin itse asiassa tämä on ainoa ryhmä, jossa nettotulo on mennyt miinuksen puolelle, vaikka hallitus on koko ajan halunnut todeta, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus ei merkitse kenenkään käteenjäävän tulon pienennystä. Mutta näitä asioita on tarkasteltava yhdessä, sekä pohjaosan leikkausta että lapsikorotuksen leikkausta, koska nämä olivat nimenomaan siinä samassa paketissa.

Henkilöillä, joilla on pohjaosan ja lapsikorotuksen leikkaus samanaikaisesti, huolimatta indeksikorotuksista ja verohelpotuksista niille, jotka sitä ovat saaneet, eli käytännössä vasta yli 3 000 markan kuukausieläkkeestä, heillä kaikilla on, korotuksista ja veronkevennyksistä huolimatta nettotulo mennyt miinuksen puolelle nyt maaliskuun alussa, bruttotulo reilummin, mutta nettotulokin selvästi, esimerkiksi kaksilapsisilla eläkkeensaajilla suurimmillaan 100 markalla kuukaudessa. Kaikkein onnettomin on tilanne, jossa molemmat vanhemmat ovat työkyvyttömyyseläkkeellä. Koska tämä on maksettu molempien vanhempien eläkkeisiin, mikä on ollut ihan oikeus ja kohtuus, niin heillä on mennyt noin 200 markkaa kuukaudessa.

Tätä ei voi pitää oikeana, että heikoimmassa asemassa olevien ihmisten eläketurvaa heikennetään. Ylipäänsä tietysti varsinkaan tänä päivänä kansaneläkettä eivät saa kuin sellaiset, joiden työeläke on puolisoilla alle 4 500 markkaa. He eivät siis nyt saa lapsikorotustakaan. Mielestäni nämä molemmat pitäisi tehdä, siis pitäisi alkaa myöntää lapsikorotusta uudestaan ja palauttaa se alkuperäiselle tasolleen, joka olisi 275 markkaa tämän vuoden tasossa. Tämä tietysti voitaisiin tehdä asteittain, että leikkaukset pysäytettäisiin.

Nyt kun olen saanut selvitykset näistä vaikutuksista, voin todeta, että minulle on sattunut virhe lakialoitteen tekemisessä. Minun olisi pitänyt

esittää, niin kuin oli ajatukseni, että viime vuoden taso eli 157 markkaa olisi ollut se, johon tämä olisi pysäytetty, eikä suinkaan tämän vuoden taso, josta nyt seurauksena on ollut eläkkeen meneminen miinuksen puolelle. Näinhän tietysti on tapahtunut jo viime ja edellisenäkin vuonna.

Tarkoitus on nimenomaan se, että se korjattaisiin, mitä nyt on tapahtunut, ja myöskin niille, jotka eivät ole saaneet kansaneläkettä, ruvettaisiin maksamaan lapsikorotusta ja palattaisiin asteittain siihen 275 markkaan taikka niille tasolle. Tämä on asia, joka pitäisi ehdottomasti korjata. Me puhumme hirveän paljon eläkeläisten kohtaamista epäoikeudenmukaisuuksista. Minusta on monta muutakin asiaa, jotka pitää korjata. Mutta jos me katsomme, mikä kaikkein eniten tarvitsee korjausta, mistä pitäisi aloittaa, niin lapsikorotusten palauttamisesta ja niiden leikkauksen pysäyttamisestä pitäisi aloittaa.

2 Lauri Kähkönen /sd: Arvoisa puhemies! Jatkan siitä, mihin ed. Stenius-Kaukonen päätti. Eläkeläisten kohdalla on todella monia epäkohtia, mutta tässä on lapsiperheistä ja yleensä nuorista kyse. Työeläke, jos sitä ollenkaan on, on yleensä hyvin pieni. Nyt tässä lapsiluvun mukaan tavallaan kumuloituu eläketurva, entisestään heikkenee, kun lapsikorotusta vuosittain on myös leikattu. Tässä toisaalta paitsi että on rahallisesta asiasta kyse, on myös psykologisesta asiasta kyse.

Yhtenä lakialoitteen allekirjoittajana toivon todella, että tämä korjattaisiin. En usko, että tässä — en ole ottanut selville tarkkoja markkamääriä — kovin suuresta asiasta on kyse. Asiasta ei ole pidetty ääntä, koska näitä kaiken kaikkiaan on suhteellisen vähän. Todella toivon, että tämä käsiteltäisiin mahdollisimman nopeasti. Toimeentulo on todella ratkaisevasti monilla nuorilla eläkeläispariskunnilla laskenut vuosien mitaan ja myös alentunut reaalisesti.

3 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Itsekin kuulun aloitteen allekirjoittajiin. Sen takia olen puolustamassa ed. Stenius-Kaukonen lakialoitetta.

Oikeastaan, jos kuvaisi, mikä viesti hallituksen toimessa olisi eläkeläisille, jotka ovat lapsikorotusta saaneet, sehän tarkoittaa sitä, että köyhät alkoot vaivautuko, eli on viesti siitä, jotta köyhien ei pidä tehdä lapsia, koska eivät pysty edes pitämään huolta. Se viesti on huono. Sinäl-

lään minusta ei pitäisi vaikeuttaa niiden ihmisten asemaa, niin kuin tässä tapauksessa tehdään, jotka ovat kaikkein pienimmällä toimeentulevia. Jos on pelkän kansaneläkkeen varassa olevia, kuten ed. Stenius-Kaukonenkin kuvasi, jopa molemmat puoliset ja heillä on vielä lapsia, ei toimeentulo kovin päättä huimaavaa heillä ole. Sen takia tässä lieene tapahtunut jollakin tavalla lipshahdus koko hommelissa. Silloin aikanaan, kun pohjaosan leikkausta perusteltiin, taisi olla ministeri Mönkäre aitiiossa, ja hän totesi, että kenenkään käteenjääpä osuus ei tule pienenemään. Tästä ei silloin niinkään paljon pidetty ääntä, jotta tässä tapahtuisi, niin kuin tapahtui. Näiden henkilöiden osalta, jotka menettävät lapsikorotuksen, joka tapauksessa on miinusmerkistä kehitystä tapahtunut huomattavasti. Sen takia minusta tämä pitää nopeasti käsitellä ja oikaista. Aikaisintaan se voi tapahtua ensi vuoden alusta, jolloin budjetissa varataan siihen rahat.

⁴ **Osmo Soininvaara /vihr:** Arvoisa puhemies! Minulla on sellainen käsitys, että ed. Stenius-Kaukonen tässä asiassa on oikeilla jäljillä. Silloin kun eläkkeistä yleensä on lapsikorotuksia haluttu ottaa pois, on sitä perusteltu sillä, että pallassakaan ei sellaisia ole. Mutta tässä on kysymys perusturvasta ja kysymys henkilöistä, jotka yleensä ovat kohtalaisen nuorina vammautuneet tai muuten joutuneet työkyvyttömiksi. Vanhuuseläkeläisillä lapsia hyvin harvoin enää on. Siinä mielessä tämä on asia, jota kannattaisi harkita.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

5) Laki autoverolain 51 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 19/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana edestä. Paikaltaan kaksi minuuttia on kovin lyhyt aika.

Lakialoitteessa esitän, että invaliditeetin perusteella myönnettävää autoveron palautusta muutettaisiin indeksillä tämän päivän tasolle. Nykyinen systeemi on seissyt 80-luvun puolivälistä samana, eli summia ei ole korotettu siitä lähtien. Sen takia, kun katsoo, mitä on tapahtunut autojen hintojen nousun myötä, tänä päivänä invalidit joutuvat pulittamaan tavalla tai toisella enemmän, enemmän rahoja etsimään siihen, jos aikovat kulkuvälineen hankkia.

Tässä on sen verran tilastotietoa, että keskimäärin näköjään, kun katsoo vuodesta 95 vuoteen 99, joka on tilastoitu, noin 1 500 autoa näille on hankittu. Siinä ei kovin isoja vuosittaisia vaihteluita näköjään ole ollut koko aikana.

Sen sijaan, kun joudutaan etsimään enemmän rahaa jostakin, vammaispalvelulain mukaanhan kunnat voivat harkinnanvaraisesti myöntää auton hankintaan varoja. Mutta tiedetään, että kunnat ovat viime aikoina suhtautuneet hyvin nihkeästi tähän myöntämiseen ja perustelleet sitä, jotta niillä talousarviossa ei ole riittävästi varoja varattu. Vammaiset eivät ole edes pystyneet siinä valittamaan, koska se on riittävä peruste ollut, jotta käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa kunta voi myöntää avustusta tällaisen auton hankintaan.

Miksi tällaista autoa sitten tarvitaan? Monella henkilöllä olisi oikeus myös taksipalveluihin. Sitä kautta laskien, jos yhteiskunta haluaa laskea saldoa, kumpi on edullisempaa, avustaa auton hankinnassa vai maksaa määrätty määrä kuukaudessa vammaispalveluita, kovin lyhyessä ajassa jo autonhankinta-avustus tulee edullisemmaksi. Sen takia toivoisin, että tämä menisi eteenpäin.

Lakialoitteessa on reilusti yli sata nimeä. Se ainakin osoittaa, että kansanedustajien keskuudessa on ollut inhimillistä suhtautumista. Sehän tiedetään, että välttämättä satakaan nimeä ei riitä, mutta toivoisin, että valiokunta ottaa tämän käsittelyyn ja tuo tällaisena läpi.

Vaihtoehto tulee keskusteluun varmasti myös valiokunnassa. Hallitusohjelmassa lieene joitakin lausumia siitä, jotta tällaisista veroetuuksista siirryttäisiin suoraan avustuspuolelle eli myönnettäisiin suoraan rahallisia avustuksia. Mutta tällä hetkellä hallituksella ei ainakaan vielä ole tällaista esitystä olemassa. Jollakin kyselytunnilla kysyin samaa asiaa, ja silloin ministeri Perho taisi vastata sillä tavalla, jotta kenelläkään ei ole vielä rohkeutta ottaa kahvoja käsiin ja tehdä esitystä. Sen takia minusta vanhan paikkaaminen

olisi huomattavasti turvallisempi ja parempi vaihtoehto, ettei lähdetäisi avustuslinjalle, koska silloin tulee uusia jako-ongelmia, kenelle ne avustukset kohdennetaan. Nyt meillä on olemassa selkeä järjestelmä: riippuen invaliditeetista ja siitä, käykö työssä vai ei, siinä on tietysti pienempi invaliditeetti, jolla veronpalautus on myönnetty.

Näillä saatesanoilla toivon, että tämä runsaslukuinen edustajajoukko, joka salissa istuu, vie asiaa valiokunnassa eteenpäin, etkä sattuvatkin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olemaan.

2 Risto Kuisma /rem: Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtelan aloite on ihan paikallaan. Autojen hinnat ja autoilun kustannukset ovat kaikella tavalla nousseet. Tältä osinkin, mikä koskee palautusta, olisi syytä tehdä tarkistus, niin kuin lakialoitteessa esitetään.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

6) Laki Suomen perustuslain 28 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 27/2000 vp (Tuija Nurmi /kok)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

1 Tuija Nurmi /kok: Arvoisa rouva puhemies! Aloitteeni koskee tilannetta, jolloin kansanedustaja toimii ministerinä.

Erään kansanedustajan anottua pitkää virkavapautta nousi keskustelu varamiesjärjestelmästä julkisuuteen. Tämä aloite samoin kuin lakialoite n:o 18 tältä vuodelta on tehty ennen kyseessä olevan kansanedustajan loma-anomusta.

Jos kansanedustaja ei toimi tehtävässä, tulee harkita, jos kyseessä on pitkä poissaolo eduskunnasta, että kansanedustajan tehtävää tulee hoitamaan varaedustaja. Koko käsittelylinjan lomien suhteen tulee olla tasapuolinen. Jos opiskeluun tai itsensä kehittämiseen saa vapautuksen kansanedustajan tehtävästä, on myös äitiyden, sairauden, asevelvollisuuden sekä ministeriöiden

vuoksi vapautus saatava. Kansanedustajien tehtävien ja muun muassa valiokuntatyöskentelyn turvaamiseksi on kansanedustajan ollessa poissa luottamustehtävästään valittava varamies. Katson, että tämä on erityisesti pienten puolueitten ongelma.

Lisäksi en voi olla mainitsematta seikkaa eräästä yhteydenotosta tämän keskustelun tiimoilta, että eduskuntavaaleissa valitaan 200 kansanedustajaa mutta ei yhtään ministeriä.

2 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tuija Nurmi totesi: jos opiskelun tai itsensä kehittämisen johdosta saa vapautusta. Tällä hetkellä ei saa. Olen sitä mieltä edelleenkin, jotta ei jatkossakaan pitäisi saada, koska jokainen meistä sitoutuu tähän ja maksaa ilmeisesti usean lehdimainoksen ja pyrkä on kovasti, että pääsee neljäksi vuodeksi edustamaan tänne kansaa. Sen takia tuntuisi ihmeelliseltä, jos voisi vaikka kuukauden päästä todeta, että en oikeastaan haluaakaan edustaa kansaa neljää vuotta vaan lähdempä kehittämään itseäni. Jokuhan voisi sanoa, että lähden vaikka sorsia pesemään, kun ranskalainen öljytankkeri upposi. Minusta tämä on hyvin tärkeä asia. Sitten joudutaankin sellaiseen viidakkoon, jotta siitä ei enää ole paluuta.

Ed. Nurmi esittää, jotta ministeriksi siirtyvän tilalle otettaisiin varaedustaja. Minusta se on aika looginen ja hyvä ajattelu. Kannatin hänen ajatustaan jo aikaisemmassakin lakialoitteessa, jossa äitiyslomalaisen tilalle tulisi varaedustaja. Minusta äitiysasia poikkeaa kaikista muista niin, että kansanedustajaäidille pitäisi antaa samat oikeudet kuin muillekin äideille. Tässä tulee myös tietyn tyyppinen jääviysajattelu, jotta ministeri on puolustamassa salissa tietysti omaa esitystään. Okei, se on näin meillä ollut, mutta miksi sitä ei voisi asettaa kyseenalaiseksi, onko se oikein, että tehdään esitys ja ollaan puolustamassa sitä ja painelemassa nappia? Mutta se kuuluu meidän systeemiimme. Tällainen terve ajatus voisi olla ihan paikallaan kuin ed. Nurmi lakialoitteessaan esittää.

3 Risto Kuisma /rem: Arvoisa puhemies! En malta olla sanomatta, että olen aika lailla eri mieltä siitä, mikä koskee kansanedustajien vapautusta. Minusta me kansanedustajat emme ole toistemme vartijoita. Jokainen meistä vastaa itse teoistaan. Sellaisen roolin ottaminen ei käy, että me päätämme esimerkiksi ajankohtaisessa ed.

Ahon asiassa, että on meidän vastuullamme, miten hän voi menetellä tai ei voi menetellä. Tietysti muodollisesti näin on, mutta kyllähän jokainen kansanedustaja on niin kovan seulan läpi käynyt äänestäjien kautta, että täytyy pystyä vastaamaan suoraan omista tekemisistään eikä siirtää sitä vastuuta toisille. Toisaalta en itse tunne ainaakaan, että tämän tyyppisissä asioissa kenenkään 199 muun osalta minun täytyä miettiä, onko käytös sopivaa tai ei poliittisessa mielessä. Siinä mielessä varmasti jokainen kansanedustaja miettii, jos hän on pitempään poissa, olkoon kyseessä äitiysloma tai mikä muu hyvänsä, että hän joutuu viime kädessä omille äänestäjilleen vastaamaan julkisuuden välityksellä jo kesken vaalikauden ja viimeistään vaaleissa hän joutuu niistä tilille. Varmasti tämä harkinta riittää, ja meidän muiden ei tarvitse tätä tuskaa kantaa eikä ole mitään syytäkään tehdä.

Mitä tulee itse lakialoitteeseen, paljon on kansalaisten taholta, yllättävän paljonkin, puututtu tähän epäkohtaan, niin kuin kansalaiset kokevat, että ministeri voi jatkaa kansanedustajana poike-ten siitä, mitkä yleisesti on useimmissa valtioissa käytäntönä. Vaikka tämä on iso juttu, kiistämättä lakiesitys on aiheellinen ja tällainen varamiesjärjestelmä jossain muodossa tarvitaan. Myös ministereiden osalta esteellisyyksysyksellä on merkitystä. Siinä mielessä ed. Nurmen lakiesitys on kannatettava.

Puhemies (koputtaa): Muistutan kuitenkin, että nyt nimenomaan aloitteessa on kysymys ministerin tehtävään siirtyneen edustajan varamiehestä.

4 Oikeusministeri Johannes Koskinen: Arvoisa puhemies! Sen verran ehkä aikaisempaan keskusteluun oikaisten on syytä todeta, että sen kaltaisessa vaalijärjestelmässä kuin meillä on, että on henkilövaali kyseessä, tällainen varamiesjärjestelmä ei juurikaan ole käytössä. Voidaan päinvastoin sanoa, että se on poikkeuksellista. Varamiesjärjestelyt ovat pitkän listan vaalijärjestelmän maissa, joissa puolue muutoinkin määrää, missä järjestyksessä edustajat tulevat vaalipiireittäin valituiksi ja missä järjestyksessä tulee seuraava henkilö sieltä sijaan, jos joku edustajista siirtyy ministeriksi. Perinteiseen Westminster-parlamentarismiin ei varamiesjärjestelmä kuulu, vaan pikemminkin päinvastoin siellä edellytetään, että ministerit ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa eduskuntaryhmänsä ja

parlamentin kanssa yhtenä edustajana mukana tekemässä parlamentin päätöksiä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

5 Juha Karpio /kok: Arvoisa rouva puhemies! Jos kansanedustajan varamiesjärjestelmää lähdetäisiin kehittämään ja eri asioissa olisi mahdollisuus saada myös kansanedustajan virkavapautta, suhtaudun ehdottoman kielteisesti tällaiseen laajennukseen. Katson kuitenkin, että jos kansanedustaja toimii ministerinä ja joutuu siinä hommassa hallituksen luottamuksesta välityksymyskeskustelun jälkeen äänestämään, se ei voi olla oikein. Ainoa, missä mielestäni voidaan ottaa nykyistä laajemmin tämä varamiesjärjestelmä huomioon, on juuri ed. Nurmen mainitsemassa ministerikysymyksessä, joten asiaa on syytä minusta hyvin ennakoluulottomasti tältä osin harkita.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

7) Laki pienyrittäjän vuosilomarahasta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 34/2000 vp (Matti Kangas /vas)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 Matti Kangas /vas: Arvoisa rouva puhemies! Eduskunta säätii joulukuussa 1999 lain, jolla kumottiin laki pienyrittäjien vuosilomarahasta. Päätös oli hätköity ja yrittäjien edun vastainen. Laki kumottiin kyseenalaisin perustein. Vahvan talouskasvun oloissa valtiontalouden liikkumatila lisääntyy koko ajan, ja onhan kiistatta selvää, että pienyrittäjät tarvitsevat mahdollisuuden vuosilomaan. Järjestelmän kehittäminen ei olisi edellyttänyt voimassa olleen lain kumoamista.

Meillä on tällaisesta järjestelmästä siis malli olemassa ja tiedämme, miten järjestelmä käytännössä toimii. Pienyrittäjien etujen puolustamiseksi esitän, että vuosilomarahasta annettu laki palautetaan voimaan.

Suomalainen yrityselämä elää muutoksen aikaa. Niin pienten kuin keskisuurten ja suurtenkin yritysten pitää löytää uudelleen paikkansa muuttuvilla, kasvavilla ja kansainvälistyvillä markkinoilla. Nykypäivän todellisuuteen kuuluu, että pienetkin yritykset voivat viedä ja vievät muun muassa televiestintälaitteita Kiinaan, ambulansseja Irakiin tai rakennusalan tarvikkeita lähialueille. Valtion on kyettävä tukemaan pk-yritysten toimintamahdollisuuksia ja kilpailukykyä.

Yritysten sivukulujen alentaminen on tärkeä kysymys yritysten kannattavuuden parantamiseksi ja niiden toiminnan edistämiseksi. Oikeastaan on kysymys siitä, miten yrityksille suunnataan rahaa. Minun lakialoitteeni on vastaus siihen, miten voitaisiin tukea pienyrittäjien toiminnan kannattavuutta. Toinen puoli asiaa ovat sinänsä myös tärkeät sosiaalipoliittiset perustelut. Molemmat perustelut tukevat ajatusta työllisyyskehityksen parantamisesta. Mitä paremmin yritys kannattaa ja toimii, sen paremmat edellytykset sillä on laajentua ja lisätä työllisyyttä. Monet pitkäaikaistyöttömät ovat päässeet takaisin työelämään sillä, että ovat itsensä työllistäneet.

Olen tehnyt lakialoitteen pienyrittäjien vuosilomarahaa palauttamisesta yritysten toiminnan tukemiseksi, sosiaalisten näkökulmien ottamiseksi huomioon ja työllisyyskehityksen tukemiseksi. Ajankohdan olen valinnut siksi, että talouskasvu antaa lisää liikkumavaraa pk-yritysten toiminnan tukemiseen. Taustalla on ajatus tiukoina aikoina kavennettujen toimintojen palauttamisesta.

Arvoisa rouva puhemies! Lain mukaan pienyrittäjällä oli oikeus vuosilomarahaan, jos hän oli toiminut lomakautta edeltäneen kalenterivuoden pienyrittäjänä siten, että hänen palveluksessaan tuona aikana oli ollut säännöllisesti enintään yksi perheen ulkopuolinen palkattu työntekijä.

Lakialoitteella on selvä yhteys kuntatalouteen. Pienyrittäjien vuosilomarahaa palauttaminen vahvistaisi kuntien rahoitusasemaa. Valtio sitoutuu korvaamaan kunnille ne kustannukset, jotka aiheutuvat lain mukaisten vuosilomarahojen maksamisesta. Tyytyväinen ja terve yrittäjä on kunnallekin etu.

Hallituksen esitys n:o 80/1999 vp ja tämän pohjalta laadittu sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 11/1999 vp ovat pohjateksteinä, joiden pohjalta eduskunta hyväksyi seuraavan lausuman: "Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää vuoden 2000 loppuun mennessä yrittäjien sosiaaliturvaan ja sen rahoitukseen liittyvät ongelmat ottaen huomioon yritystoiminnan edellytykset ja ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin."

Kysynkin tässä yhteydessä, mitä näitten asioiden eteen on tehty. Hallituksen esitys on käytännössä edistynyt hitaasti, ja monet pienyrittäjät ja itsensä työllistävät yrittäjät kokevat, ettei heidän teensä ole tehty tarpeeksi. Tämä lakialoite on minun kannanottoni näihin asioihin.

Edellä olevan perusteella esitän, että pienyrittäjien vuosilomarahaa palautettaisiin voimaan.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8) Laki ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 31/2000 vp (Inkeri Kerola /kesk)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

¹ **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa puhemies! Lakialoitteeni lähtee käytännön ongelmasta, joita varmasti tässä maassa ei tule tästä eteenpäinkään puuttumaan.

Saamieni tietojen mukaan sivistysvaliokunta aikanaan käsitellessään ammattikorkeakoululakia ei ole halunnut tulkita opiskelijan siirto-oikeutta tai opiskelupaikan valintaa niin ankarasti kuin tänä päivänä käytännössä tapahtuu. Nimitäin nyt esitetyssä lakialoitteessa ehdotan, että opiskelijalla, joka on hyväksytty ammattikorkeakouluun, olisi mahdollisuus vaihtaa opiskelupaikkaa vastaavaan oppilaitokseen toisella paikakunnalla esimerkiksi jonkin erityisen syyn, kuten sairauden, takia äkillisesti muuttuneen elämäntilanteensa vuoksi, sen jälkeen kun hän on

kirjallisesti sitoutunut vastaanottamaan opiskelupaikan. Näin ei kuitenkaan tänä päivänä käytännössä tapahdu, vaan vedotaan siihen, että laissa on tarkoitettu tämä asia käsitettäväksi niin, että kun rekisteröinti on tapahtunut, opiskelijan on oltava siinä oppilaitoksessa kokonainen vuosi, siihen saakka kunnes seuraava hakukierros toteutuu noin vuoden päästä. Tämä on kuitenkin aiheuttanut käytännössä ongelmia, joiden johdosta moni opiskelija on ottanut meihin edustajiin yhteyttä.

Siksi esitänkin tässä lakialoitteessa, että nämä erityiset syyt huomioon ottaen opiskelijalla olisi mahdollisuus anoa toisella paikkakunnalla olevaan oppilaitokseen opiskelupaikkaa ja nimenomaan elämäntilanteesta johtuvista erityisistä syistä. Tarkoitus ei ole lainkaan se, että kaikki lähtisivät niin sanotusti muuttamaan joukko-muuttajina toisille paikkakunnille.

Toivon, että tämä lakialoite, joka ei ole taloudellisesti yhteiskunnalle raskas eikä muutoinkaan raskas, otettaisiin käsittelyyn ja se käsiteltäisiin asiallisesti niin, että opiskelijat tänä päivänä saisivat inhimillisen kohtelun.

² **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Todella, ammattikorkeakouluun valittu henkilö ei voi ensimmäisen opiskeluvuoden aikana vaihtaa oppilaitosta. Tämä tietysti on auttanut, kun kyseisessä oppilaitoksessa suunnitellaan kyseisen lukuvuoden opiskeluohjelmaa. On muistettava, että se on myös resurssikysymys, eli syys- ja tammikuussahan oppilasmäärien mukaan rahat jaetaan. Toisaalta ymmärrän inhimilliset syyt, opiskelijan näkökulman.

Tässä olen siinä mielessä hiukan varauksellinen, että nämä syyt, missä vaihto voitaisiin tehdä, tulisi pystyä luettelemaan. Niin kuin lakialoitteen tekijä ed. Kerola on todennut, ne ovat erityisiä syitä. Tämä ei ole mikään ongelma isommalle paikkakunnalle, jolla on paljon opiskelijoita, mutta sellaisille sivutoimipisteille ammattikouluissa, joissa opiskelijoita on vähän, jos huomattavasti vapautetaan siirtymistä, se voi tulla taloudellisesti raskaaksi, kun on sovittu tietyt kurssit ja sieltä opiskelijat poistuvat.

Ymmärrän todella nämä aivan tietyt erikoisperusteet ja siinä mielessä olen valmis kannattamaan tätä, mutta joka tapauksessa nämä rajat on

varsin tiukkana pidettävä, koska pienissä yksiköissä siirto voi johtaa myös todella raskaisiin taloudellisiin seurauksiin.

³ **Inkeri Kerola /kesk:** Arvoisa puhemies! Kiihtäen ensinnäkin ed. Kähköstä tuesta. Olen saanut sitä ennenkin siltä puolelta ja erikoisesti nyt se minua miellyttää. Totean tähän vain sen, että esimerkiksi viime vuoden valinnoissa tällaisia tapauksia käytiin läpi, ja kyseiset oppilaitokset ilmoittivat, että heille opiskelijoiden vaihto ei suinkaan ole resurssikysymys. He ovat valmiita siihen puolin ja toisin, mutta byrokratia esti vaihdon. Minusta se ei ole suomalaista inhimillistä kohtelua.

⁴ **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Todennäköisesti varsin samaa mieltä ed. Kerolan kanssa olemme, mutta minä kyllä myös olen ollut yhteyksissä, viimeksi tänään, ammattikorkeakoulun sivutoimipisteeseen ja työtäkin tehnyt hyvin keskeisesti sen kanssa. Kyllä minä kuitenkin siinä mielessä olen eri mieltä, että jos siirtymisen vapautuu suhteellisen helpoksi, kyllä sillä joissakin tapauksissa on myös taloudellisia vaikutuksia oppilaitoksen ohjelman toteutumiseen.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

9) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1998 Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1998

Mietintöjen pöydällepano
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 6/2000 vp
Kertomus K 8, 11/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello
seuraava varsinainen täysistunto on huomenna 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 16.12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
